

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2025

Emma Rašovská

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra dějin a didaktiky dějepisu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Antické dědictví německého Porýní a jeho prezentace ve 21. století– Trevír a
Kolín nad Rýnem

The ancient heritage of the German Rhineland and its presentation in the 21st
century – Trier and Cologne

Emma Rašovská

Vedoucí práce: PhDr. Jan Zdichynec, Ph.D.

Studijní program: Dějepis se zaměřením na vzdělávání

Studijní obor: Dějepis se zaměřením na vzdělávání – Německý jazyk se zaměřením
na vzdělávání

2025

Odevzdáním této bakalářské práce prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Antické dědictví německého Porýní a jeho prezentace ve 21. století – Trevír a Kolín nad Rýnem* vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze 10.7. 2025

.....

Podpis

PODĚKOVÁNÍ

Mé srdečné poděkování patří zejména panu PhDr. Janu Zdichyncovi, Ph.D. za trpělivé a odborné vedení i rady, které mi v rámci konzultací poskytl a za podporu v rámci celého procesu výběru tématu i následné tvorby práce.

Dále bych chtěla vyjádřit své upřímné poděkování mé rodině, přátelům a příteli, bez jejichž podpory by tato práce vůbec nemohla vzniknout, a proto si jí velmi vážím.

ANOTACE

Tato bakalářská práce se zaměřuje na prezentaci antického dědictví v německém Porýní, konkrétně ve městech Trevír (*Augusta Treverorum*) a Kolín nad Rýnem (*Colonia Claudia Ara Agrippinensium*), která představují výrazné archeologické a kulturní lokality s bohatým římským dědictvím. Práce zkoumá prezentaci a „druhý život“ antiky, konkrétně ve 21. století, skrze muzea, památkové instituce i města samotná. Analyzuje webové stránky, projekty i fyzické expozice a programy věnující se antickým památkám. Zvláštní pozornost je pak věnována digitalizaci, jakožto modernímu nástroji a jejímu využití při prezentaci antického dědictví ve vybraných městech např. formou 3D rekonstrukcí, online databází nebo interaktivních mobilních aplikací. Práce hodnotí přístupnost těchto nástrojů širší veřejnosti a jejich roli v kulturním zprostředkovávání. Dále se věnuje také vybraným edukačním programům jednotlivých muzeí, jejich obsahovému zaměření, jakým cílovým skupinám jsou určeny a hodnotím i možné inspirační využití pro české prostředí i právě vzhledem k vývoji moderních digitálních technologií, které posouvají míru dostupnosti informací a zážitkového poznávání antiky i do oblastí, které nemohou čerpat z množství hmotných pramenů. Cílem je zpracování a analýza práce s antickým dědictvím v této vybrané oblasti Německa, přiblížení vlivu antiky na německou historickou identitu a popsání významu tohoto dědictví v rámci celoevropského kontextu. Práce se tak pohybuje na průsečíku archeologie, muzeologie, edukace a digitální humanistiky.

KLÍČOVÁ SLOVA

antika; Německo; Porýní; Trevír; Kolín nad Rýnem; Římané; kulturní dědictví antiky v Německu; německá muzea; druhý život antiky ve 21. století; architektonické památky, edukace

ANNOTATION

This bachelor's thesis focuses on the presentation of ancient heritage in the German Rhineland, specifically in the cities of Trier (*Augusta Treverorum*) and Cologne (*Colonia Claudia Ara Agrippinensium*), which represent significant archaeological and cultural sites with a rich Roman legacy. The thesis explores how antiquity is presented and given a “second life” in the 21st century through museums, heritage institutions, and the cities themselves. It analyzes websites, projects, as well as physical exhibitions and programs dedicated to ancient monuments. Particular attention is given to digitalization as a modern tool for the presentation of ancient heritage in selected urban contexts – for example, through 3D reconstructions, online collection databases, or interactive mobile applications. The thesis evaluates the accessibility of these tools to the public and their role in cultural mediation. Furthermore, it examines selected educational programs of individual museums, their thematic focus, and the target groups they are designed for. It also considers their potential for inspiring similar approaches in the Czech Republic, especially in light of the development of modern digital technologies, which increase access to information and immersive learning experiences even in regions that lack a substantial body of material sources. The aim of the thesis is to process and analyze the approaches to working with ancient heritage in this particular area of Germany, to demonstrate how antiquity has shaped German historical identity, and to highlight the relevance of this heritage in a broader European context. The thesis operates at the intersection of archaeology, museology, education, and digital humanities.

KEYWORDS

antiquity; Germany; Rhineland; Trier; Colonge; Romans; cultural heritage of antiquity in Germany; German museums; the second life of antiquity in the 21st century; architectural monuments, edukation

Obsah

Obsah

1	Úvod	11
2	Předřímské Porýní: krajina a obyvatelstvo před příchodem Římanů	12
3	Římská integrace Porýní a vznik provincií Germania Inferior a Superior	13
4	Vybrané římské lokality Porýní.....	15
4.1	Colonia Claudia Ara Agrippinensium – Kolín nad Rýnem.....	15
4.2	Augusta Treverorum – Trevír.....	18
5	Německo a antika: proměny recepce od humanismu po digitální věk	19
5.1	Dopad na dnešní muzejní praxi	21
5.1.1	Význam katalogizace pro veřejnost a „druhý život antiky“	21
6	Právní ochrana antického dědictví v Německu a ve spolkových zemích Porýní	23
7	Muzea v Trevíru a Kolíně nad Rýnem	25
7.1	Römisch-Germanisches Museum Köln	26
7.2	Rheinisches Landesmuseum Trier	27
7.3	Perspektivy spolupráce RGM a RLM	28
8	Digitální prezentace antického dědictví	29
8.1	Prezentace antického dědictví pomocí mobilních aplikací.....	33
8.1.1	Mobilní aplikace Trier Travel and Explore	34
8.1.2	Mobilní aplikace VoiceMap	34
8.1.3	Mobilní aplikace GPSmyCity.....	35
9	Edukační činnost institucí prezentujících antiku v Kolíně nad Rýnem a Trevíru a její srovnání s českými programy	36
9.1	Vzdělávací programy v Kolíně nad Rýnem	36

9.2	Vzdělávací programy v Trevíru.....	38
9.2.1	Programy trevírského amfiteátru.....	39
9.3	Srovnání s českým edukačním prostředím	40
9.3.1	Specifika českého kontextu	40
10	Závěr.....	42
11	Seznam informačních zdrojů	44
11.1	Prameny	44
11.2	Literatura	47
11.3	Internetové zdroje	49
12	Seznam příloh.....	52

1 Úvod

Jako studentka kombinovaného studijního programu Dějepis – Německý jazyk jsem se během svého studia opakovaně setkávala s prolínáním těchto dvou oborů. Téma římského dědictví v prostoru dnešního Německa pak nabízí nejen toto propojení, ale také možnost blíže poznat prezentaci antického období, která v České republice buď není možná, nebo není dostatečně rozvinutá. Setkání s těmito tématy mě tedy přivedla k otázce, jak se antická minulost promítá do současné identity těchto měst a jak ji prezentují místní muzea a památkové instituce. Kolín nad Rýnem (*Colonia Claudia Ara Agrippinensium*) a Trevír (*Augusta Treverorum*) jsem poté zvolila jako hlavní místa případové studie této bakalářské práce, jelikož jsem měla možnost je osobně navštívit a porovnat. Zároveň bylo nutné téma této práce zúžit i kvůli jejímu rozsahu.

Odůvodnění výběru těchto dvou měst má však samozřejmě i podklad historického významu. Rýnský koridor tvořil od pradávna kulturní a strategickou osu mezi Středomořím a severní Evropou. V době římského císařství se dolní a střední Porýní proměnilo v hustě obydlenou oblast, která spojovala vojenskou hranici impéria – *Limes Germanicus* – s dynamickou sítí civilních osad, kolonií a vil. Konkrétně Kolín nad Rýnem a Trevír se vyvinuly v klíčová správní a hospodářská centra provincií *Germania Inferior* a *Gallia Belgica*.¹

V českém prostředí zůstává antické dědictví těchto dvou měst, ale i antického dědictví vůbec, jen zřídka předmětem systematického výzkumu, ačkoli obě lokality hrají zásadní roli ve vývoji římské politiky na sever od Alp a představují dodnes živý prvek kulturní identity západního Německa. Cílem této práce je zachytit „druhý život“ antiky v Kolíně nad Rýnem a Trevíru a ukázat, jak hmotné i nehmotné pozůstatky římské éry vstupují do veřejného prostoru 21. století prostřednictvím muzejních expozic, archeologických parků a digitálních projektů. Zvláště se zaměřuji na to, jak tyto instituce využívají existence památek v rámci měst, jakým způsobem oslovují a edukují veřejnost a jak tím spoluutvářejí regionální i národní identitu Německa.

¹ Geografický portál Leiza, *Entstehung der Provinz Niedergermanien*, [cit. 1. 7. 2025], dostupné z: https://www1.leiza.de/transformation/deutschland/entstehungprovinz/provinz_niedergermanien.htm.

Podobnému tématu se pod vedením pana PhDr. Jana Zdichynce, Ph.D. věnovala ve své bakalářské práci také Barbora Čekalová, která zpracovávala téma *Prezentace antického dědictví ve Slovinsku 21. století*. Její práce mi byla inspirací v širším uchopení tématu prezentace antiky v zahraničí.

Metodicky vycházím z konceptu „druhého života antiky“, jenž zdůrazňuje procesy reinterpretace a aktualizace antických památek v moderní společnosti.²

Prakticky kombinuji terénní výzkum – návštěvy *Römisch-Germanisches Museum Köln*, *Rheinisches Landesmuseum Trier* a příslušných archeologických areálů – s analýzou kurátorských textů a propagačních materiálů dostupných v němčině i angličtině a především pak analýzu webových stránek, internetově dostupných materiálů a digitálních aplikací zabývajících se moderní prezentací vybraných oblastí.

2 Předřímské Porýní: krajina a obyvatelstvo před příchodem Římanů

Krajina dolního a středního Porýní představovala v posledních staletích před naším letopočtem oblast, kde žilo mnoho keltských a germánských kmenů. Úrodná půda kolem Rýna a Mosely poskytovala podmínky pro intenzivní zemědělství, zatímco řeky samy osobě fungovaly jako obchodní tepna spojující severomořské pobřeží s galským vnitrozemím. V době laténské kultury (5.–1. století př. n. l.) zde vznikla také síť *oppid*, které mimo jiné kontrolovaly dálkové trasy se solí, kovy a vínem.³

Archeologické nálezy ukazují, že obchodní kontakty s Itálií byly navázány již na počátku 2. století př. n. l. Na území původních keltských sídlišť na Rýně se nalézají amfory s vínem z Massilie i římské mince. I díky použití analýzy izotopu stroncia z kosterních pozůstatků v pohřebištích Eburonů je možné pozorovat migraci řemeslníků z jižní Galie. Pro Kelty představoval Řím nejen zdroj luxusního zboží, ale také důležitého politického partnera.

V závěru 1. století př. n. l. sílil tlak germánských skupin ze středního Německa na keltské državy. Římané na tuto situaci reagovali sérií vojenských kampaní vedených Drusem a

² K pochopení termínu „druhého života antiky“ mi sloužily také materiály z kurzu Antika a křesťanství v evropské kultuře I. a II. paní doc. PhDr. Jany Keparťové, CSc. a pana PhDr. Jana Zdichynce, Ph.D., které jsou dostupné z: https://dl1.cuni.cz/course/search.php?areaid=core_course-course&q=Antik

³ SALAČ, Vladimír, *Oppida and Urbanisation Processes in Central Europe. In Paths to Complexity - Centralisation and Urbanisation in Iron Age Europe*, ed. FERNÁNDEZ – GÖTZ MANUEL, WENDLING HOLGER WINGER KATJA. s. 64-75. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/j.ctvh1dt9v.10>

později Tiberiem (12–8 př. n. l.), při nichž vybudovali řetězec legionářských táborů od Bonnu po Mogontiacum a zajistili říční přepravu flotilou *classis Germanica*. Rýn se tak stal faktickou hranicí impéria i kulturním mostem.

Tyto vojenské zásahy otevřely prostor pro rychlou romanizaci těchto germánských kmenů, které byli častokrát díky svým stávajícím obchodním vazbám a jazykové flexibilitě přijati jako *foederati*, a získali privilegované postavení. Jejich *oppida* se později transformovala do kolonií, čímž položila základ městské kontinuity Kolína nad Rýnem a Trevíru.⁴

3 Římská integrace Porýní a vznik provincií Germania Inferior a Superior

Po augustovských válkách na Rýně a závěru kampaní Drusa a Tiberia (12–8 př. n. l.) se prostor mezi Severním mořem a horním Dunajem proměnil ve vojenskou okupační zónu, jež plnila dvojí funkci: zadržovat germánské kmeny na pravém břehu a současně zprostředkovávat obchodní i kulturní výměnu s romanizovanou Gálií. Tato zóna se stala zárodkem dvou samostatných provincií Germania Inferior a Germania Superior, které dohromady vytvářely jeden z nejvíce opevněných úseků západní hranice impéria.

Bezprostředně po roce 12 př. n. l. spravoval dolní tok Rýna vojenský legát (*legatus Augusti pro praetore*), jenž velitelům legionářských táborů v *Oppidum Ubiorum* (Kolín), *Novaesium* (Neuss) a *Veteru* (Xanten) ukládal budovat pevnosti a přístavy. Formální vznik provincií však nastal až za Flaviovců. Zásadní krok pak učinil císař Claudius, který zřídil roku 50 n. l. *Coloniae Claudii Ara Agrippinensium*.

Další krok následoval za Domitiana: kolem roku 85 n. l., kdy došlo k rozdělení dlouhého okupačního koridoru na dvě císařské provincie – *Germania Inferior* s hlavním městem Kolínem a *Germania Superior* s centrem v *Mogontiacu* (Mohuč). Kolín i Trevír (formálně náležící k sousední *Gallia Belgica*) profitovaly z nové administrativy: získaly stálé posádky, veteránské granty a rozpočet pro rozvoj infrastruktury.

V Kolíně byly vystavěny pravoúhlé ulice s *cardo maximus* a *decumanus maximus*, jejichž průsečík hostil fórum s chrámem asklepeiótského kultu. Keramické nálezy, datované do

⁴ CARTWRIGHT, Mark. *Trade in Ancient Celtic Europe* [cit. 2. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.worldhistory.org/article/1719/trade-in-ancient-celtic-europe/?utm>

doby Claudia a Nera, doložily intenzivní stavební činnost podél západní hradby. Trevír – i když zůstal součástí *Gallia Belgica* – se propojením s vojenskou infrastrukturou Porýní proměnil ve velké a významný dopravní uzel. Za Traiana a Hadriána pak došlo k založení monumentálních staveb, mj. amfiteátru a Kaiserthermen, které vyrostly z vojenského stavebního zázemí navázaného na Rýnský limes.⁵

Přestože Augustovo impérium nikdy neustanovilo jedinou *provincii Germania* v unitárním smyslu, kolektivní označení *Germania* zdomácnělo v literatuře jako kulturně-geografické jméno pro severozápadní okraj říše. Tacitus líčí Germánii v kontrastu k romanizovanému vnitrozemí, avšak administrativní realita Flaviovců spojila *Inferior* a *Superior* do dvojprovincie sdílející vojenskou logistiku i silniční síť. Krize 3. století a vznik Galského císařství (260–274 n. l.) jen prohloubily povědomí o zvláštním postavení „Gallie a Germánie“ v rámci Západu, což se projevilo i pozdě antickou reorganizací Diokleciána, kdy byly obě Germánie začleněny do *diocesis Galliarum*.¹¹ Příklad existence „germánské identity“ lze nalézt např. v erbovních symbolech *legií Legio XXX Ulpia Victrix* či v dedikačních nápisech měšťanů Kolína, kteří se i po nástupu Konstantina označovali jako *cives coloniae Agrippinensium Germanorum*.⁶

Germania Inferior i *Superior* sdílely obranný systém, který spojoval pevnosti podél řeky a navazoval na *Obergermanisch-Rätischer Limes* táhnoucí se k Dunaji. Silniční síť *Via Agrippa* (Lyon–Trevír) a *Via Belgica* (Boulogne–Kolín) umožnila rychlé přesuny jednotek i obchodních karavan. Součástí strategické logistiky byla pak již zmíněná flotila *classis Germanica* operující z Bonnu a Altenburgu, jejíž dřevěné pozůstatky představují jeden z nejčennějších souborů nálezů ve sbírkách *Rheinisches Landesmuseum Trier*.

Kolín a Trevír se proto nepřetržitě podílely na obraně impéria i meziregionálním obchodu.⁷

Řeky – zejména Rýn, Main, Mosela a další – byly pak důležitými zásobovacími tepnami, jejichž použitelnost stoupla s technickými úpravami říčního toku (např. regulace, vytváření

⁵ VON HESBERG, Henner, *Bauteile der frühen Kaiserzeit in Köln. Das Oppidum Ubiorum zur Zeit des Augustus*. s. 13–36

⁶ GOTTSCHALK, Raymund, *Die römische Provinz Niedergermanien*. Roemer.nrw. Dostupné z: <https://www.roemer.nrw/die-roemische-provinz-niedergermanien>

⁷ BECKER, Thomas, *Ripae – Flüsse als Verkehrswege* [cit. 8. 7. 2025]. s. 3–43. Dostupné z: https://www.deutsche-limeskommission.de/fileadmin/user_upload/Der_Limes_2018_1-2.pdf

kanálových spojek atd.). Také analýzy hydrologické manipulace potvrdily, že Římané aktivně prováděli zásahy do říčního systému – zkracování meandrů, umělé posilování břehových struktur a stavbu přístavišť u vojenských stanovišť.

První archeologické důkazy o využití řek jako zásobovacích cest pocházejí již z 1. století př. n. l., zejména z vojenských táborsko-kastelových lokalit jako Haltern na Lippě, kde byly identifikovány šikmé rampy pro překládání lodí (*Schiffshellingen*).

Intenzivní rozvoj dopravy po vodě pokračoval ve 2. stol. n. l., například při provozu římské keramické dílny u Großkrotzenburgu na Mainu, která využívala řeku k distribuci cihel, cihelného odpadu a kamene na rozsáhlé rekonstrukce limesu.

Také lodě, vyrobené kolem roku 100 n.l. (z dubového dřeva) byly uzpůsobeny pro mělké vody, což potvrdila dendrochronologie.

Ve 3. století začal výrazný vojenský tlak na severogermánské hranice znamenat, že řeka přestala sloužit jen pro logistiku a začala plnit obrannou roli. Římská flota *classis Germanica* zintenzivnila pozice hlídek a dopravních režimů ve službách militarizované obrany.⁸

4 Vybrané římské lokality Porýní

4.1 Colonia Claudia Ara Agrippinensium – Kolín nad Rýnem

Kolín nad Rýnem představuje jeden z nejlépe dochovaných městských organismů římského Porýní a zároveň ukázkový příklad transformace keltského *oppida* v plně romanizovanou kolonii. Díky kontinuálnímu osídlení a dlouhodobé archeologické dokumentaci můžeme sledovat vývoj urbanistické struktury, hospodářských funkcí i kulturní a společenské proměny od 1. století př. n. l. po pozdní antiku.

Předchůdcem města bylo *Oppidum Ubiorum*, založené patrně po roce 38 př. n. l. Přestože *oppidum* neslo prvky laténského opevnění, již v augustovském období se zde objevují římské importy a legionářský tábor.⁹ Werner Eck tento vývoj popisuje takto: „*Kolín má jako obec*

⁸ DREYER, Boris, *Die Fridericiana Alexandrina Navis (F.A.N.) – Der Nachbau eines römischen Schiffes*. [cit. 8. 7. 2025]. s. 32-36. Dostupné z: https://www.deutsche-limeskommission.de/fileadmin/user_upload/Der_Limes_2018_1-2.pdf

⁹ ECK, Werner, *Köln in römischer Zeit. Geschichte einer Stadt im Rahmen des Imperium Romanum*.s. 31–32, 63.

germánský i římský původ. Skutečný zakladatelský kmen představovali Ubijové, germánský kmen, jehož původní sídlo leželo na východním břehu Rýna.¹⁰

Roku 50 n. l. povýšil císař Claudius sídlo na kolonii veteránů a podle své manželky Agrippiny, rodačky ubijského *oppida*, mu udělil titul *Colonia Claudia Ara Agrippinensium*. Udělení statutu *colonia civium Romanorum* přineslo obyvatelům např. občanská práva a otevřelo cestu k rozsáhlé urbanistické přestavbě financované z císařské pokladny, což vedlo k rychlému rozkvětu města.¹¹

V 2. století n. l. dosáhl Kolín vrcholu hospodářské prosperity jako hlavní město provincie *Germania Inferior*. Síť silnic a říční dopravy napojovala kolonii na dnešní Trevír, Bonnu i Xanten. Strategický význam města dokládá skutečnost, že v průběhu krize ve 3. století se zde usadil uzurpátor *Postumus* a vyhlásil Galské císařství, Kolín si však svou městskou strukturu zvládl udržet a následně se opětovně integroval i do centrální říše.¹²

Z hlediska urbanistické struktury zaujímal kolínská kolonie téměř pravoúhlý půdorys o rozloze přibližně 110 ha, vymezený *cardo maximus* (dnes *Schildergasse–Hohe Straße*) a *decumanus maximus* (*Burgmauer*). Na křížení obou os stávalo *forum* o ploše zhruba 5 000 m², obklopené klenutými halami *basilica forensis* a domem městské rady (*curia*). Na severní straně fóra byl vztyčen *Ara Ubiorum*, monumentální chrámový komplex zasvěcený kultu císaře a bohyně Rýna, jehož reliéfní bloky s personifikacemi provincií *Germania* a *Britannia* patří k nejvýznamnějším raně císařským skulpturám severně od Alp.¹³

Z civilní zástavby pak vyniká *Pretorium*, palác místodržitele provincie, který se od 4. století proměnil ve správní centrum *Diocesis Galliarum*. Komplex budov o půdorysu 40 × 90 m disponoval reprezentativní apsidovou síní a lázeňským křídlem, zatímco jeho podzemí ukrývá dodnes funkční segment městské kanalizace (výška 2,4 m). Obchody a řemeslné

¹⁰ ECK, Werner, *Köln in römischer Zeit*. Köln, *Geschichte einer Stadt im Rahmen des Imperium Romanum*: Greven Verlag, 2004, s. 31. Překlad vlastní. Citát v německém originále: „Köln hat als Gemeinwesen einen germanischen und einen römischen Ursprung. Das eigentliche Gründungsvolk stellten die Ubier; ein germanischer Stamm, dessen ursprünglicher Sitz östlich des Rheines lag.“

¹¹ ECK, Werner, *Köln in römischer Zeit*. *Geschichte einer Stadt im Rahmen des Imperium Romanum*. s. 127–137.

¹² Tamtéž s. 77–86.

¹³ ECK, Werner, *Köln in römischer Zeit*. *Geschichte einer Stadt im Rahmen des Imperium Romanum*. s. 242–272.

dílny lemovaly *cardo* i *decumanus*. Dendrochronologická data stropních trámů pak svědčí o omlazovací stavební vlně kolem roku 180 n. l.¹⁴

Dominantou města jsou také římské městské hradby, které představují významný doklad urbanistického a obranného vývoje města od jeho proměny v císařskou kolonii *Colonia Claudia Ara Agrippinensium*. Opevnění vznikalo v několika stavebních etapách od konce 1. století n. l. až do pozdně antického období. Tato dynamika výstavby tedy odráží také proměny politického a společenského postavení města.

Některé úseky hradebních zdí dosahovaly šířky až 2 metrů a výšky přesahující 10 metrů. Součástí systému bylo devět městských bran a nejméně devatenáct kulatých věží, jejichž funkce nebyla pouze obranná, ale také reprezentační. Hradby zároveň sledovaly základní linie pravoúhlého uličního rastru založeného již v době, která předcházela založení kolonie. Výstavba probíhala pod záštitou městských orgánů, často ve spolupráci s vojenskými stavebními jednotkami. Tato participace svědčí o propojení civilní a imperiální sféry ve veřejném prostoru města.¹⁵

Značná část původního hradebního systému se dochovala ve fragmentech až do současnosti. Mezi nejvýraznější patří např. *Römerturm*, která je dnes integrována do městské zástavby a je tak volně přístupnou a přirozenou součástí veřejného prostoru Kolína. Je tedy příkladem autentické přítomnosti antiky žijící paralelně se současností, kde není zapotřebí složité a promyšlené prezentace.

V rámci představení antického dědictví Kolína nad Rýnem je nutné zmínit také epigrafické prameny. Zde má Kolín nad Rýnem možnost čerpat z velkého množství artefaktů. Kolínské *Römisch-Germanisches Museum* uchovává více než 2000 nápisů, dokládajících sociální mobilitu městské elity a přítomnost vojáků z celého impéria. Nejvýraznějším artefaktem je Dionýsova mozaika z domu římského obchodníka (2. století), jejíž centrální medailon s

¹⁴ VON HESBERG, Henner, *Bauteile der frühen Kaiserzeit in Köln. Das Oppidum Ubiorum zur Zeit des Augustus*. s. 13–36. PERSEUS DIGITAL LIBRARY, *Colonia Agrippinensis* [cit. 3. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.04.0006%3Aentry%3Dcolonia-agrippinensis>.

¹⁵ SCHÄFER, Alfred, *Die römischen Stadtmauern von Köln – Zeichen einer dynamischen Stadtentwicklung*. [cit. 8. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.rheinische-geschichte.lvr.de/Epochen-und-Themen/Themen/die-roemischen-stadtmauern-von-koeln.-zeichen-einer-dynamischen-stadtentwicklung/DE-2086/lido/62398769204205.46644669>

hlavou boha vína a okolními maskami patří k vrcholným dílům galsko-rýnské mozaikové školy.¹⁶

4.2 Augusta Treverorum – Trevír

Trevír je považován za nejstarší město Německa a svou stavební ambicí se v pozdní antice vyrovnal *Galii Narbonensis* v jižní Francii i severoitalským centrům. Díky zachovalým monumentům, zapsaným od roku 1986 na seznam světového dědictví UNESCO, představuje *Augusta Treverorum* jedinečné místo pro studium urbanistické transformace provincie *Gallia Belgica* a později *Belgica Prima*.¹⁷

Trevír má však počátky v keltském *oppidu* Treverů na návrší *Markusberg*, které bylo římským vojenským táborem nahrazeno kolem roku 16 př. n. l. Ten se brzy rozrostl v *civitas* a poté *municipium* s úředním názvem *Augusta Treverorum*. Umístění dnešního Trevíru bylo velmi atraktivní, jelikož zaujímal strategické místo na křižovatce *Via Agrippa* (cesta Lyon–Köln) a *Via Treverorum* vedoucí k Moselle a do pohraničního pásu Arden. I díky tomu se od počátku 4. století Trevír stal jednou z rezidencí konstantinovské dynastie a sídlem *praefectus praetorio Galliarum*.¹⁸

Trevírská zástavba se poté nadále rozvíjela na obou březích Mosely. Jednou z nejkonickější staveb, která je s Trevírem neodmyslitelně spjatá je městská brána *Porta Nigra*, která byla vystavěna pod vedením vojenského stavebního sboru *legio XXII Primigenia* kolem roku 170 n. l.¹⁹ *Porta Nigra* byla vystavěna kolem roku 170 n. l. z přibližně 7 200 masivních kamenných kvádrů, jež dodnes formují její monumentální charakter. Brána zůstala dochována v mimořádně dobrém stavu a je považována za jednu z nejlépe zachovalých římských městských bran. Její výjimečná historická hodnota vedla k zařazení na seznam světového dědictví UNESCO.

¹⁶ GALSTERER, Brigitte, GALSTERER, Hartmut, *Die römischen Steininschriften aus Köln* [cit. 7. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.plekos.uni-muenchen.de/2012/r-galsterer.pdf>

¹⁷ UNESCO WORLD HERITAGE CENTRE, *Roman Monuments, Cathedral of St Peter and Church of Our Lady in Trier*. [cit. 2. 7. 2025]. Dostupné z: <https://whc.unesco.org/en/list/367/?utm>

¹⁸ STADT TRIER, *Die Gründung der Stadt*. [cit. 2. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.trier.de/kultur-freizeit/geschichte/ueberblick/die-gruendung-der-stadt/>

¹⁹ LIVIUS, *Porta Nigra, Augusta Treverorum (Trier)*. [cit. 2. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.livius.org/articles/place/augusta-treverorum-trier/trier-photos/trier-porta-nigra/?utm>

V průběhu středověku prošla stavba významnou proměnou. V 11. století byla Porta Nigra přestavěna na dvoupodlažní kostel – sakrální funkce nejen ochránila strukturu před zánikem, ale vtiskla jí i nový duchovní význam. Tento středověký církevní zásah setrval až do počátku 19. století, kdy Napoleon Bonaparte při své návštěvě nařídil odstranění pozdější přestavby a obnovu původního římského vzhledu stavby. Tím nejen rehabilitoval její klasický charakter, ale zároveň podtrhl hodnotu antického dědictví jako kulturního odkazu Evropy, který se projevoval napříč historií.²⁰

Ani venkovská krajina Trevíru neunikla zástavbě. Byla poseta luxusními vilami elit, z nichž nejznámější je *villa Otrang* u *Fließem*, která byla postavena v 1. století n. l. a výrazně rozšířena v polovině 2. století, což souviselo s právě s ekonomickým rozvojem regionu. Rozsáhlý komplex zahrnoval obytnou část, lázně, chrámový areál i zemědělské budovy. Z původních 66 místností se zachovala řada mozaik.²¹

Římská architektura se projevila také v pohřebnictví, kde zmíním *Igel Column (Igel)*, 23 m vysoký pískovcový pomník rodiny Secundinů datovaný kolem roku 250 n. l., a jehož reliéfní pásy zobrazují vinobraní a obchod s tkaninami, čímž odrážejí také hospodářský profil regionu.²²

5 Německo a antika: proměny recepce od humanismu po digitální věk

Vztah německých zemí k antickému dědictví prošel několika zásadními proměnami, které ovlivnily nejen literaturu a umění, ale také způsob, jakým jsou starověké památky prezentovány dnes. Tato kapitola sleduje vývoj od renesančního humanismu přes klasicistní idealizaci a romantickou reinterpetaci až k modernímu pojetí antiky. Zaměřuje se na to, jak se tato období propsaly do muzejní praxe a jakou roli hrají ve srovnání s recepcí antiky v jiných evropských zemích.

Už ve druhé polovině patnáctého století začali němečtí humanisté, například Konrad Celtis, opisovat antické rukopisy a cestovat do Itálie za studiem klasických památek. V téže době

²⁰ LIVIUS, *Porta Nigra, Augusta Treverorum (Trier)*. [cit. 2. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.livius.org/articles/place/augusta-treverorum-trier/trier-photos/trier-porta-nigra/?utm>

²¹ Zentrum der Antike, *Villa Otrang*. [cit. 8. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.zentrum-der-antike.de/monumente/villa-otrang?utm>

²² Zentrum der Antike, *Igeler Säule*. [cit. 8. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.zentrum-der-antike.de/monumente/igeler-saeule>

vzniklo v Norimberku a Augsburgu několik humanistických kabinetů starožitností, které položily základ městským *Kunst – a Wunderkammern*. Sbíráni spíše kuriózních fragmentů však zatím nemělo systematický archeologický charakter.²³

Rozhodující zlom přineslo osmnácté století, kdy Johann Joachim Winckelmann svými „*Dějiny umění starověku*“ (1764) definoval Řecko a Řím jako vzor krásy a mravní čistoty.²⁴ Vznikly také první systematické antikvářské společnosti – například „*Gesellschaft für nützliche Forschungen*“ v Trevíru – a s nimi i katalogizace starověkých nálezů podél Rýna.²⁵

Na klasicistní idealizaci navázala raně romantická touha po „národním“ dědictví. V archeologii to vedlo k prvnímu zájmu o raně středověké nálezy, ale římské artefakty zůstaly důležitou kontrastní kulisou. V Kolíně se roku 1839 zrodil „*Verein von Altertumsfreunden im Rheinlande*“, který systematicky dokumentoval římské památky právě proto, aby vymezil původní germánské hranice.²⁶

Sjednocení Německa v roce 1871 přineslo státní podporu archeologii: císař Wilhelm II. založil *Německý archeologický institut* (DAI).²⁷ Muzejní instalace v Berlíně (*Pergamonmuseum* 1930²⁸) i regionální muzea (*Rheinisches Landesmuseum* 1877²⁹) pak zdůrazňovala myšlenku, že Němci jsou „dědici“ antiky.

Toto myšlení svým způsobem přetrvalo až do Třetí říše, která znamenala manipulaci s antickými symboly. Nacistický režim v Německu ve 30. a 40. letech 20. století systematicky

²³ BEER, S. T. M. de., *Conrad Celtis' visions of Rome: relocation, contestation and imitation of the Italian Renaissance in German Humanism*. [cit. 8. 7. 2025]. s. 13-22. Dostupné z: <https://hdl.handle.net/1887/3721993>

²⁴ SMITH, Amy C., *Winckelmann, Greek masterpieces, and architectural sculpture. Prolegomena to a history of classical archaeology in museums* [cit. 8. 7. 2025]. Dostupné z: <https://centaur.reading.ac.uk/70169/>

²⁵ Gesellschaft für nützliche Forschungen zu Trier, *Geschichte*. [cit. 8. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.gfnf-trier.de/die-gesellschaft/geschichte>

²⁶ Landesmuseum Bonn (LVR), *Freunde und Förderer. Freunde und Förderer am LVR-Landesmuseum Bonn*. [cit. 8. 7. 2025]. Dostupné z:

https://landesmuseum-bonn.lvr.de/de/museum/freunde_und_foerderer/freunde_und_foerderer.html

²⁷ Deutsches Archäologisches Institut (DAI), *Wer wir sind – Geschichte*. [cit. 8. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.dainst.org/wer-wir-sind/geschichte>

²⁸ Staatliche Museen zu Berlin, *Stiftung Preußischer Kulturbesitz. Pergamonmuseum – Über uns*. [cit. 8. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.smb.museum/museen-einrichtungen/pergamonmuseum/ueber-uns/profil/>

²⁹ Zentrum der Antike – Rheinisches Landesmuseum Trier. *Über uns*. [cit. 8. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.zentrum-der-antike.de/rheinisches-landesmuseum/ueber-uns>

využíval archeologii jako nástroj ideologické propagandy. Klíčovou roli v tomto procesu sehrála organizace *Ahnenerbe*, jejímž cílem bylo „dokazovat“ prastaré nadřazené postavení germánských kmenů. Archeologické nálezy byly selektivně interpretovány a prezentovány jako důkazy o kontinuální existenci a síle „árijské rasy“.

Zvláštní význam získala reinterpretace římského limes, který byl zobrazován nikoli jako kulturní hranice, ale jako linie, kterou germánské kmeny úspěšně překonaly a tím porazily Řím. Tím se římská přítomnost proměnila v ideologicky vhodnou kulisu pro oslavu germánské vojenské síly. Archeologické výstavy, akademické konference i muzejní instalace byly v tomto duchu upravovány a sloužily k potvrzení nacistického pojetí historie.

Po roce 1945 bylo třeba tento ideologický balast odstranit. Německá archeologie se musela nově vymezit vůči své minulosti a obnovit důvěru vědecké obce i veřejnosti. Arnold ve své studii ukazuje, že zkušenost s totalitním zneužitím minulosti zůstává varováním před jakoukoli politizací vědeckého poznání.³⁰

Ve Spolkové republice začala antika sloužit spíše didaktickým a evropským ideálům. Římské památky na Rýně byly v 80. letech zakotveny do programu „*Hranice římské říše*“ UNESCO a získaly mezinárodní rámec.³¹

5.1 Dopad na dnešní muzejní praxi

Historické zkušenosti formují současné německé expozice hned v několika bodech. Mé pozorování potvrdilo, že se muzea snaží vyhýbat jisté monumentalizaci antiky a reflektují politické zneužití antiky ve 20. století např. skrze didaktické panely přístupné návštěvníkům a kladou spíše důraz na prezentaci každodenního antického života. Zaznamenala jsem také silnou snahu o přirozenou prezentaci antického dědictví v těchto městech skrze jejich začlenění do veřejného prostoru.

5.1.1 Význam katalogizace pro veřejnost a „druhý život antiky“

Dnešní muzejní praxe v těchto městech také čerpá z katalogizace, která probíhá již dlouho, avšak spolu s globálním přístupem i laické veřejnosti k digitálním technologiím nabírá ještě

³⁰ KHOFF, Martijn, MEHEUX, Kate a MODL, Daniel, *Introduction: National Socialist Archaeology in Europe and Its Legacies*. [cit. 10. 7. 2025]. Dostupné z: https://doi.org/10.1007/978-3-031-28024-5_1

³¹ UNESCO World Heritage Centre, *Frontiers of the Roman Empire*. [cit. 8. 7. 2025]. Dostupné z: <https://whc.unesco.org/en/list/430/>

rozsáhlejšího významu. Dá se tedy říci, že katalogizace antických pramenů – především nápisů a mincí – neplní pouze vědeckou funkci, ale sehrává zásadní roli v tom, jak je antika zpřítomňována širší veřejnosti. Příkladem může být např. *Informační systém epigrafických památek v Mohuči*, který umožňuje komukoli vyhledat epigrafické záznamy podle osobních jmen, povolání, božstva, města, typu nápisu či konkrétního časového rozmezí.³²

Také systém *ZENON* Německého archeologického ústavu pak shromažďuje údaje o ražbách a jejich výskytu, a i zde je možné vyhledávání skrze jejich webové stránky.³³

Součástí tohoto tématu je také projekt *Editionstools für eine Digitale Epigraphik* (EDEp), financovaný *Deutsche Forschungsgemeinschaft* (DFG), který proběhl v letech 2022–2024, a zaměřuje se na vývoj nástrojů a metod pro moderní digitální zpracování starověkých nápisů. Cílem je vytvořit standardizované a udržitelné prostředí pro tvorbu elektronických edic, které budou plně kompatibilní s principy *FAIR* (*Findable, Accessible, Interoperable, Reusable*) a využitelné i po skončení samotného projektu. Výzkum se soustředí na oblast *Gallia Belgica*.³⁴

Součástí projektu je vývoj online platformy *Ephemeris Epigraphica Electronica* (EEE), která slouží jako publikační rámec pro digitální edice nápisů. Klíčovým nástrojem je tzv. *DTS-Tool*, který zajišťuje trvalou a jednoznačnou digitální adresovatelnost jednotlivých epigrafických záznamů, čímž usnadňuje jejich odbornou citaci a další zpracování.

K praktičnosti slouží webová aplikace *EDEp-Editor*, která nabízí intuitivní rozhraní pro vkládání a správu epigrafických dat. Aplikace je však zatím pouze v testovací fázi.³⁵

Dostupnost a otevřenost katalogizace napomáhá uskutečnění tzv. „druhého života antiky“, ve smyslu nové interpretace dochovaných památek a jejich začleňování do veřejného prostoru a využívání k rozvoji kulturní identity. V tomto případě se katalogizované nápisy

³² INSCHRIFTEN.NET, *Inschriften im Netz*. [cit. 2. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.inschriften.net/>

³³ ZENON, *Zentraler Online-Katalog des Deutschen Archäologischen Instituts*. [cit. 2. 7. 2025]. Dostupné z: <https://dbis.ur.de/DM/resources/5866>

³⁴ Editionstools für eine Digitale Epigraphik (EDEp), *Forschungsstelle der Heidelberger Akademie der Wissenschaften. DFG-gefördertes Projekt zur digitalen Epigraphik in Gallia Belgica*. [cit. 6. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.hadw-bw.de/forschung/forschungsstelle/editionstools-fuer-eine-digitale-epigraphik-edep>

³⁵ EDEp-Editor (Version for Testing), *Edition Tools for Digital Epigraphy (EDEp)* [cit. 6. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.hadw-bw.de/forschung/forschungsstelle/editionstools-fur-eine-digitale-epigraphik-edep/edep-editor>

objevují na informačních tabulích, v lapidáriích, na naučných stezkách či na reálných i virtuálních výstavách (příkladem může být virtuální prohlídka na webových stránkách *Römisch-Germanisches Museum*, která umožňuje zobrazení detailního popisu nejen u vystavovaných nápisů).³⁶

Díky zveřejněným katalogům se antika stává nejen tématem odborného výzkumu, ale také živým kulturním dědictvím – podnětem k diskusi o evropské identitě a společné minulosti. Kromě toho katalogizace slouží jako nástroj ochrany památek: pečlivě vedená evidence a elektronické zálohování snižují riziko ztráty při poškození nebo zničení originálů. V době klimatických změn, rozšiřování měst a nelegálních zásahů je katalogizace jedním z hlavních prostředků uchování kulturní paměti.

6 Právní ochrana antického dědictví v Německu a ve spolkových zemích Porýní

Ochrana archeologického dědictví v Německu stojí na víceúrovňovém právním systému, který propojuje federální ustanovení, zemskou legislativu a obecní regulaci, zároveň také spadá pod regulace dané Evropskou unií (EU). Antické lokality Kolína nad Rýnem a Trevíru proto podléhají nejen evropským regulacím, ale také všeobecným normám na státní úrovni a detailním pravidlům Severního Porýní-Vestfálska a Porýní-Falce.³⁷ Tato kapitola se tedy pro hlubší porozumění tématu práce věnuje federálnímu rámci a konkrétní péči jednotlivých spolkových zemí o kulturní dědictví Německa.

Evropské nařízení č. 2019/880 přináší jednotný rámec pro dovoz kulturních statků do EU a razí tzv. *general prohibition* – tedy povinnost doložit právní vývozní titul zemi původu pro dovoz předmětů starších než 200 let a hodnotnějších než 18 000 € (u archeologických předmětů starších než 250 let pak ukládá také povinně importní licence).³⁸ Cílem je tedy

³⁶ 360° – Rundgang – Römisch-Germanisches Museum, *Römisch-Germanisches Museum Köln*. [cit. 6. 7. 2025]. Dostupné z: <https://rgm.artcontent.de/start.aspx>

³⁷ RETHINK HERITAGE, *Instruments of Heritage Protection: Germany*. [cit. 1. 7. 2025]. Dostupné z: <https://rethink-heritage.eu/mod/page/view.php?id=409&utm>

³⁸ Federal Government Commissioner for Culture and the Media, *EU Regulation on the Introduction and the Import of Cultural Goods*. [cit. 7. 7. 2025]. Dostupné z: https://www.kulturgutschutz-deutschland.de/EN/EverythingAboutTheProtectionOfCulturalProperty/LegalBases/EuropeanLaw/EURegulationOnTheIntroductionAndTheImportOfCulturalGoods/EURegulationOnTheIntroductionAndTheImportOfCulturalGoods_node.html

především boj proti pašování a nelegálnímu obchodu a je kladen důraz na prokazování legálnosti původu.

V samotné Německu je právní ochrana antického (a obecně kulturního) dědictví organizována na dvou úrovních. První z nich je úroveň federální, kdy stát upravuje ochranu kulturního bohatství, včetně archeologických artefaktů, prostřednictvím *Zákona o ochraně kulturního dědictví (Kulturgutschutzgesetz, KGSG)*, účinného od roku 2016.³⁹ Zákon sjednocuje pravidla týkající se vývozu, dovozu, navrácení a registrace významných movitých kulturních památek a zavádí povinnost udělení vývozního povolení. Dále klade důraz na ochranu movitých artefaktů starších než 100 let a řadí je mezi kulturní majetek, pokud mají uměleckou, historickou či archeologickou hodnotu.

Druhá úroveň je úroveň jednotlivých spolkových zemí, které zajišťují konkrétní ochranu pro jednotlivé památky. Zároveň mají spolkové země své vlastní památkové zákony. Každá země má také své památkové úřady (*Landesdenkmalamt*), které vydávají povolení k výkopům, dokumentují nálezy a spravují památkové registry.⁴⁰

Z hlediska legislativního vývoje sehrály klíčovou roli regionální předpisy z počátku 19. století. V roce 1902 bylo v Hesenském a porýnském velkovévodství přijato první komplexní zákonné opatření k ochraně památek na území dnešního Německa, které se vztahovalo i na území dnešního rýnského Hesenska. Platnou právní bázi pro památkovou péči v rámci současné spolkové země představuje pak *Zákon o ochraně a péči o kulturní památky* z 28. března 1978, který byl v roce 2008 zčásti novelizován.⁴¹

Inventarizace kulturních památek se však na území dnešního Porýní-Falce datuje již do roku 1887, kdy byla zahájena dokumentace ve městě Worms. V dalších letech následovalo zpracování dalších regionů a do dnešního dne bylo vydáno 47 umělecko-historických

³⁹ Germany, *Cultural Property Protection Act (Kulturgutschutzgesetz – KGSG)*. [cit. 8. 7. 2025]. Dostupné z: https://www.kulturgutschutz-deutschland.de/EN/EverythingAboutTheProtectionOfCulturalProperty/TheActOnTheProtectionOfCulturalProperty/theactontheProtectionofCulturalProperty_node.html

⁴⁰ Council of Europe, *Germany – HERITAGE System*. [cit. 9. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/herein-system/germany>

⁴¹ HÖNES, Ernst-Rainer, *Das hessische Denkmalschutzgesetz vom 16. Juli 1902. Die alte Stadt*, s. 236–252 [cit. 1. 7. 2025]. Dostupné z: <https://forumstadtverlag.de/wp-content/uploads/simple-file-list/29-Die-alte-Stadt-3-2002.pdf?utm>. UNIVERSITÄT TRIER, *Denkmalschutz und Landesentwicklung*, [cit. 1. 7. 2025], s. 291–293. Dostupné z: https://www.uni-trier.de/fileadmin/fb5/inst/IEVR/II.10_Denkmalschutz_und_Landesentwicklung.pdf?utm

inventářů, které dokumentují jednotlivé památkové celky. Od roku 1985 probíhá jejich systematická aktualizace v edici *Kulturdenkmäler in Rheinland-Pfalz*. Významný legislativní posun přinesla již výše zmiňovaná novela zákona v roce 2008, která učinila tzv. *Denkmalliste* – úřední seznam kulturních památek – právně závazným dokumentem, jenž je pravidelně doplňován a aktualizován.⁴²

Od roku 2008 je pak památková správa této spolkové země – *Landesdenkmalpflege* – začleněna jako specializovaný odborný útvar do struktury *Generaldirektion Kulturelles Erbe Rheinland-Pfalz* (GDKE), kde funguje jako jedna z jejích šesti hlavních direktcí. Vznik této instituce však úzce souvisí s komplikovaným historickým vývojem samotného spolkového státu, který byl ustaven dne 30. srpna 1946. Již však krátce po skončení druhé světové války, v roce 1945, byla v rámci vládního obvodu Koblenz zřízena první poválečná památková autorita. Následně, v roce 1946, došlo k připojení dalších regionů, které dříve náležely k pruské Rýnské provincii, k bavorské Falci a k oblasti rýnského Hesenska. Mezi lety 1946–1949 byly postupně převzaty spisové, plánové a fotografické fondy z památkových úřadů jiných spolkových zemí. V roce 1954 se instituce přestěhovala z Koblenze do Mohuče, kde od roku 1998 sídlí v historickém *Erthaler Hofu*, barokním šlechtickém sídle ze 17. století.⁴³

Struktura památkové péče byla od počátku široce vymezená – kromě klasické péče o stavební dědictví zahrnovala i správu státních zámků a od roku 1978 rovněž činnost státního úřadu pro archeologii (*Amt für Bodendenkmalpflege*). Obě oblasti byly v roce 2008 převedeny pod správu GDKE jako samostatné odborné celky.⁴⁴

7 Muzea v Trevíru a Kolíně nad Rýnem

Římské dědictví v Porýní dnes promlouvá dvojím jazykem. Je ukotveno v hmotných vystavených exponátech nebo volně stojících památkách a paralelně s tím i v digitálních

⁴² GENERALDIREKTION KULTURELLES ERBE RHEINLAND-PFALZ, *Landesdenkmalpflege – Aufgaben und Geschichte*. [cit. 1. 7. 2025]. Dostupné z: <https://gdke.rlp.de/wer-wir-sind/landesdenkmalpflege/aufgaben-und-geschichte>

⁴³ NEUGEBAUER, Anton, *Festschrift: 75 Jahre Rheinland-Pfälzische Denkmalpflege – Ein Streifzug durch die Geschichte*, s. 16–17 [cit. 1. 7. 2025]. Dostupné z: <https://online.fliphtml5.com/rtymp/tvlq/#p=16>

⁴⁴ RHEINLAND-PFALZ, *Denkmalschutzgesetz (DSchG)* [cit. 2. 7. 2025]. Dostupné z: https://gdke.rlp.de/fileadmin/gdke/Wer_wir_sind/Landesdenkmalpflege/Denkmalschutzgesetz__DSchG_.pdf

modelech, jež lze prohlížet z domova. Tato kapitola se tedy zabývá stručnou prezentací stěžejních muzeí obou měst– *Römisch-Germanisches Museum Köln* a *Rheinisches Landesmuseum Trier*, které své působení přizpůsobují prezentaci antiky 21. století.

7.1 Römisch-Germanisches Museum Köln

Počátky kolínské antické sbírky sahají do 19. století, kdy město převzalo kolekci soch Alexandra von Humboldta a uložilo ji do městské *Kunst – und Naturalienkammer*. Roku 1941 archeologové odkryli Dionýsovu mozaiku, což o třicet let později vedlo k rozhodnutí postavit nad ní muzeum, které by památku prezentovalo přímo na místě nálezů.

Budova architektů Heinricha Bölla a Petera Busmanna byla otevřena roku 1974 a proměnila mozaiku v dramaturgický středobod expozice, který je návštěvníky obdivován. Dle mého názoru se jedná o ukázkový příklad zapojení původní památky do větší koncepce, bez potřeby ji přemístit či okleštit.⁴⁵

Důležitým budoucím krokem, na který se nyní muzeum soustředí, je rekonstrukce *MiQua-Quartier*, v jejímž rámci se antické muzeum, radniční sklepy a židovské muzeum spojí do vrstevnatého příběhu městských dějin a návštěvník se bude moci fyzicky i symbolicky pohybovat od římské kanalizace až po moderní náměstí. Tato nová součást muzea by měla prezentovat především technický vývoj města.⁴⁶

Jednou z hlavních činností muzea je však stále správa sbírek a snaha o vyprávění příběhu města skrze památky.

Od roku 2023 pak provozuje muzeum také své vlastní webové stránky, které přinášejí uživatelům informace o muzeu, jeho historii, činnosti i prohlídkových trasách a programech, které jsou pro návštěvníky připraveny.

Již v úvodu nabízí velkoformátovou fotografii aktuální výstavy a tím i rychlou cestu k vstupenkám i ke 3D rekonstrukci Colonia 3D⁴⁷, která se nachází hned vedle.

⁴⁵ RÖMISCH-GERMANISCHES MUSEUM Köln, *Geschichte*. [cit. 8. 7. 2025]. Dostupné z: <https://roemisch-germanisches-museum.de/Geschichte>

⁴⁶ DUWE, Ronja, *MiQua in Cologne: Excavating the past or burying the future?*. [cit. 8. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.heriland.eu/2025/04/29/miqua-in-cologne-excavating-the-past-or-burying-the-future/?utm>

⁴⁷ Viz. kapitola

Muzeum samotné nabízí virtuální prohlídka, která je náhledem do stálých expozic a ve svém používání je velmi intuitivní. Návštěvník může virtuálně procházet expozicemi, přibližovat si exponáty i rozklínávat informační tabule. Tato funkce je dostupná v německé i anglické verzi, stejně jako většina hlavních sekcí. Některé propagační letáky jsou k dispozici také francouzsky a španělsky. Pro uživatele se specifickými potřebami je připravena verze v lehce srozumitelné němčině a aplikovatelný vysoko kontrastní mód.

Reálný prostor muzea nabízí mnoho tematických okruhů ať už přímo v rámci muzea, nebo k římským památkám mimo něj. Prostor hodnotím jako funkční a snažící se jít návštěvníkovi naproti. Z mého vlastního pozorování mohu jako příklad této funkčnosti uvést odpočinkové zóny, které umožňují pomalejší prohlídkové tempo. Tohoto prvku mohou využít návštěvníci s dětmi, senioři či návštěvníci se speciálními potřebami.⁴⁸

7.2 Rheinisches Landesmuseum Trier

Trevírské *Landesmuseum* vzniklo roku 1877 spojením soukromé sbírky historika Karla von Bruhna a antických nálezů, které město shromažďovalo od počátku devatenáctého století. Novorenesanční budovu z roku 1904 zničilo spojenecké bombardování a poválečná rekonstrukce vsadila na modernistickou strohost, kterou však v roce 2011 nahradila současná pavilonová koncepce. Prosklený komplex spojují tři na sebe navazující trakty.

V současnosti je Rheinisches Landesmuseum centrem archeologického výzkumu a prezentace hmotné kultury Porýní. Jeho stálá expozice pokrývá období od paleolitu po raný středověk, s důrazem na římskou éru. Prezentovány jsou zde tisíce předmětů včetně monumentálních mozaik, funerálních památek z Neumagenské hřbitovní cesty, unikátní kolekce zlatých mincí i rozsáhlého lapidária.

Digitální identita muzea je zastoupena především webovou stránkou, která slouží jako centrální portál nejen pro *Landesmuseum*, ale i pro další římské památky ve městě. Stránka funguje jako informační, edukační a kulturně-turistická platforma, která návštěvníkům zprostředkovává přístup k výstavám, programům, multimediálním materiálům i praktickým nástrojům jako je online plánování návštěvy nebo systém kombinovaných vstupenek.

⁴⁸ RÖMISCH-GERMANISCHES MUSEUM Köln. Startseite. [cit. 10. 7. 2025]. Dostupné z: <https://roemisch-germanisches-museum.de/Startseite>

Stránka zároveň prezentuje propojený koncept *Zentrum der Antike*, tedy myšlenku chápání městského prostoru jako vrstvené archeologické krajiny, v níž se prolínají jednotlivé památky, instituce a interpretační rámce.

Digitální prostředí je přizpůsobeno širokému spektru uživatelů, nabízí vícejazyčné rozhraní a reflektuje současné trendy v kulturní komunikaci, jako je důraz na přístupnost, vizuální atraktivitu a propojení s mobilními technologiemi.⁴⁹

7.3 Perspektivy spolupráce RGM a RLM

Spojující antickou památkou pro obě města je *Agrippastraße*, jinak také *Via Agrippa*, která byla jednou z klíčových římských komunikací, které spojovaly důležité oblasti římské říše. Tato silnice vedla z Kolína nad Rýnem (*Colonia Claudia Ara Agrippinensium*) přes Trevír (*Augusta Treverorum*) a dále na jih až k Marseille. V době římské nadvlády sloužila nejen jako strategická vojenská a správní cesta, ale i jako důležitá dopravní tepna pro obchod a civilní cestování. Její existence dokládá vysokou úroveň římské inženýrské zdatnosti i schopnost propojit vzdálené části impéria prostřednictvím pevných a pečlivě naplánovaných infrastruktur.

Na tuto historickou komunikaci navazuje současný projekt „*Erlebnisraum Römerstraße*“, jehož cílem je oživit tuto římskou cestu a prezentovat ji veřejnosti jako kulturně-turistický zážitek.⁵⁰

Na webových stránkách si může uživatel přečíst i vizuálně prohlédnout trasu, která je rozčleněna do čtyř tematicky i geograficky odlišených etap, které jsou určeny především pro cyklisty. Etapy mají délku mezi devíti a šestnácti kilometry a podél cesty se nachází deset tematických zastavení v jednotlivých obcích a tři informační centra, která nabízejí výklad archeologického, historického i kulturního kontextu. Zvláštní pozornost je věnována autentickým archeologickým nálezům, jejich dokumentaci a případnému zpřístupnění

⁴⁹ ZENTRUM DER ANTIKE Trier. Rheinisches Landesmuseum Trier [online]. Trier : Zentrum der Antike, [datum vydání neuvedeno] [cit. 10. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.zentrum-der-antike.de/rheinisches-landesmuseum>

⁵⁰ LVR-Amt für Bodendenkmalpflege (Landchaftsverband Rheinland), *VIA – Erlebnisraum Römerstraße*. [cit. 9. 7. 2025]. Dostupné z: https://bodendenkmalpflege.lvr.de/de/projekte/erlebnisraum_roemerstrasse/erlebnisraum_roemerstrasse_1.html

veřejnosti. Tam, kde nejsou pozůstatky fyzicky dochované, jsou interpretovány prostřednictvím vizualizací nebo symbolických značení v krajině.⁵¹

.Agrippastraße je tedy v současnosti příkladem prezentace antického dědictví v moderním pojetí, jelikož paralelně s archeologickým výzkumem propojuje cílený kulturní turismus a zároveň využívá vícero institucí je svému plnému fungování. V rámci mého bádání jsem však nenarazila na více podobných projektů, které by zahrnovaly užší spolupráci RGM a RLM. Perspektiva takovéto případné spolupráce se mi zdá přínosná nejen pro větší propojenost prezentace antiky v Porýní, ale i pro vnímání tohoto dědictví jako celku, což by mohlo přispět k prohloubení německé národní identity i celoevropskému náhledu na antiku, jako společnou historii.

8 Digitální prezentace antického dědictví

Digitální transformace muzejnictví přináší zásadní posun v přístupu ke kulturnímu dědictví. V oblasti archeologie se stále častěji prosazují digitalizované formy zprostředkování, které umožňují širší přístupnost sbírek. V rámci této práce, která se zaměřuje na moderní prezentaci antického dědictví, jsem se tedy rozhodla v této kapitole analyzovat jednotlivé digitální formáty, které tato instituce nabízí na své webové stránce a popsat jejich využití.

Jednou z největších digitálních celoněmeckých sítí, do které je zapojeno mnoho německých muzeí, je platforma *Museum-digita DE* (rozdělena dále podle jednotlivých spolkových zemí), která nabízí nejen technické zázemí pro digitalizaci sbírek, ale také standardizované nástroje pro jejich evidenci, správu a veřejné zpřístupnění, zároveň však existuje také širší verze této platformy, která se nazývá *Museum – digita global*, do níž se zapojuje více než 600 muzeí z celého světa.⁵²

Základní funkcí této platformy je poskytnout muzeím – bez ohledu na jejich velikost či technické zázemí – možnost systematické a odborně řízené digitalizace. Uživatelé mají k dispozici webové rozhraní, ve kterém mohou vytvářet záznamy podle vědeckých katalogizačních pravidel, pracovat s obrazovým materiálem, exportovat data v různých

⁵¹ Erlebnisraum Römerstraße, *Agrippastraße*. [cit. 7. 7. 2025]. Dostupné z: <https://erlebnisraum-roemerstrasse.eu/via-as.html>

⁵² MUSEUM-DIGITAL. *Über museum-digita*. [cit. 7. 7. 2025]. Dostupné z: <https://de.about.museum-digital.org/about/>

formátech a vytvářet tematické výběry nebo publikovatelné katalogy. Důraz je přitom kladen na jednoduchost uživatelského ovládání při paralelním dodržení kvalitativních standardů.

Záznamy z *Museum-digital Rheinland-Pfalz* lze bezproblémově sdílet i v rámci národních a mezinárodních platform, jako je *Deutsche Digitale Bibliothek*,⁵³ Takto vzniká propojený digitální informační prostor, ve kterém lze kulturní objekty vyhledávat napříč regiony, institucemi i tematickými celky. Tento integrovaný přístup propojuje prezentaci kulturního dědictví s propagací regionu, podporuje návštěvnický ruch a zároveň vytváří databázovou infrastrukturu využitelnou pro vědu i výuku.

Zmínit chci také digitální nabídku, kterou zprostředkovává *Zentrum der Antike* působící v Trevíru. Dostupná je zde např. tzv. *Audiowalk*, procházka s online přístupným audio průvodcem, která je věnovaná památkám zapsaným na seznamu UNESCO a představuje moderní nástroj pro samostatné poznávání antického Trevíru. Pomocí mobilní aplikace si mohou návštěvníci poslechnout odborně zpracované informace vázané na konkrétní lokality, jako jsou *Porta Nigra* nebo císařské lázně.⁵⁴ Tento způsob interpretace propojuje prostorový prožitek s edukativním obsahem a podporuje individuální tempo poznávání kulturní krajiny, což rozšiřuje okruh potencionálních návštěvníků i vzhledem k dnešnímu trendu individuálního přístupu a personalizace.

Zentrum der Antike dále nabízí online databázi artefaktů s názvem *Unsere Sammlung digital*, která je zprostředkována, přes již výše zmíněnou platformu *Museum-digital DE*.⁵⁵

Narativní přístup je zastoupen projektem *Überraschende Geschichten*, který propojuje jednotlivé artefakty s poutavými příběhy. Tyto mikro-narace umožňují návštěvníkům nahlédnout do kontextu běžného života antiky. Příběhy zvyšují míru identifikace s historickým obsahem a podporují hlubší zapojení zejména u mladšího nebo laického

⁵³ Deutsche Digitale Bibliothek, *Wie wir organisiert sind*. [cit. 7. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.deutsche-digitale-bibliothek.de/content/wie-wir-organisiert-sind>.

⁵⁴ Zentrum der Antike Trier, *Digitales für Kids & Familie*. [cit. 7. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.zentrum-der-antike.de/angebote-programm/digitale-angebote/digitales-fuer-kids-familie#c36612>

⁵⁵ Museum-digital Rheinland-Pfalz, *Sammlungen*. [cit. 9. 7. 2025]. Dostupné z: <https://rlp.museum-digital.de/collections>. [cit. 9. 7. 2025]. Dostupné z: <https://rlp.museum-digital.de/>

publika. Tento přístup se osvědčuje zejména v rámci školní výuky nebo rodinných návštěv, kde může sloužit jako vstupní brána do světa archeologie.⁵⁶

Virtuální rekonstrukce města *Römisches Trier* pak umožňuje návštěvníkům nahlédnout do struktury římského města prostřednictvím prostorové vizualizace. Uživatelé se mohou pohybovat v digitálním modelu, který ukazuje rozsah městské zástavby, členění veřejných prostor a urbanistické vztahy mezi klíčovými stavbami.⁵⁷

Digitales für Schulen je souborem digitálních vzdělávacích programů určených pro školy, které tematicky čerpají z antického dědictví a jsou propojeny s výstavní činností muzeí v Trevíru. Jednotlivé materiály jsou dostupné online a přizpůsobené věku i potřebám žáků základních a středních škol. Vizualně i obsahově jsou koncipovány tak, aby přiblížily podobu římského života, umění i kultury prostřednictvím obrazových podkladů, pracovních listů a doprovodných textů.

Součástí nabídky je výukový program s názvem „*Das Klassenzimmer wird zum Museum!*“, který obsahuje sadu vybraných fotografií římských artefaktů, textové popisy a tisknutelné úkoly pro žáky. Materiál umožňuje žákům vytvořit ve třídě vlastní tematickou výstavu věnovanou antickému Trevíru. Každý žák nebo skupina pracuje s konkrétním vyobrazením exponátu a textem, který zasazuje předmět do širšího kulturního a historického kontextu. K dispozici je také návod pro učitele, jak celý proces výstavy ve třídě připravit a vést.

Digitální sada *ECHO DIGITAL* byla vytvořena k výstavě „*ECHO. Die Aura der Antike*“, která proběhla v letech 2020/2021. Obsahuje obrazové reprodukce výtvarných děl současného umělce Wernera Kroenera, které se inspirojí antickými motivy. Ke každému dílu je připojen stručný výklad a související otázky pro žáky. V rámci programu jsou žákům k dispozici i šablony a pokyny k vlastní digitální malbě, která navazuje na výtvarný styl prezentované výstavy. [viz příloha č. I]

⁵⁶ ZDF Kultur, *Rheinisches Landesmuseum Trier – Geheimnis der Bilder*. [cit. 7. 7. 2025]. Dostupné z: <https://geheimnis-der-bilder.zdf.de/rheinische-landesmuseum-trier/>

⁵⁷ Diessenbacher Architekten, *Zentrum der Antike (projekt)*. [cit. 9. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.diessenbacher.com/projekte/zentrumderantike/>

Třetí digitální výukový program je spojen s výstavou „*Der Untergang des Römischen Reiches*“ z roku 2022, která se konala souběžně ve třech muzeích – *Rheinisches Landesmuseum Trier*, *Museum am Dom* a *Stadtmuseum Simeonstift*. K výstavě byly vytvořeny tematické pracovní listy, obrazové přehledy a textové úvody k jednotlivým oddílům. Ty se věnují například římské armádě, hospodářství nebo pozdní antické kultuře. Materiály doplňují schémata, mapy a přehledy s chronologickými body zániku Západořímské říše. K dispozici je rovněž metodický dokument pro učitele a tipy na organizaci návštěvy výstavy nebo vlastní skupinovou práci ve třídě.⁵⁸

Rodinné a dětské publikum je oslovováno prostřednictvím sekce *Digitales für Kids & Familie*, která zahrnuje tvořivé aktivity jako omalovánky [viz příloha č. II], herní úkoly či tematické recepty.⁵⁹

Vědecká digitální nabídka této webové stránky nabízí zveřejňování odborných publikací jako jsou např. tematické studie *Rheinisches Landesmuseum Trier* a k dispozici je také 360° virtuální prohlídka císařských lázní v Trevíru (*Kaiserthermen*), která umožňuje detailní průzkum památky bez nutnosti fyzické přítomnosti.⁶⁰

Součástí tématu digitalizace je i *Projekt Colonia 3D*, který představuje jedinečnou digitální iniciativu zaměřenou na trojrozměrnou rekonstrukci antického města *Colonia Claudia Ara Agrippinensium*, dnešního Kolína nad Rýnem. Jeho cílem je umožnit jak odborné veřejnosti, tak návštěvníkům muzeí vizuálně a prostorově pochopit strukturu, architekturu a urbanistický vývoj římského města v jeho reálném historickém kontextu.

Projekt vznikl jako výsledek interdisciplinární spolupráce mezi archeology, designéry a programátory. Klíčovými institucemi zapojenými do vývoje jsou mimo jiné *Römisch-Germanisches Museum Köln*, Univerzita v Kolíně nad Rýnem, *Köln International School of Design* (KISD), *Hasso-Plattner-Institut* v Postupimi a Univerzita aplikovaných věd v

⁵⁸ Zentrum der Antike, *Angebote & Programm. Digitales für Schulen*. [cit. 9. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.zentrum-der-antike.de/angebote-programm/digitale-angebote/digitales-fuer-schulen>

⁵⁹ Zentrum der Antike, *Angebote & Programm. Digitales für Kids & Familie*. [cit. 7. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.zentrum-der-antike.de/angebote-programm/digitale-angebote/digitales-fuer-kids-familie>

⁶⁰ Zentrum der Antike, *Rheinisches Landesmuseum Trier. Publikationen*. [cit. 7. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.zentrum-der-antike.de/rheinisches-landesmuseum/publikationen>.

Kolíně. Tato partnerství umožnila spojení nejnovějších archeologických poznatků s pokročilými nástroji 3D modelování a vizualizace.

Colonia 3D nabízí plně digitální rekonstrukci římského Kolína v podobě interaktivního trojrozměrného modelu. Ten zachycuje nejen jednotlivé architektonické prvky, jako jsou fóra, chrámy, lázně či obytné domy, ale i celkovou kompozici města včetně uliční sítě, městských hradeb [viz příloha č. III] a přístavu na Rýně. Model je vědecky podložen a vznikl na základě rozsáhlých archeologických výzkumů a plánové dokumentace.

Uživatelské rozhraní je navrženo tak, aby umožnilo více úrovní interakce – od volného pohybu ve virtuálním městě až po detailní pohledy na jednotlivé stavby. Zvláštní důraz je kladen na srovnávací režimy, v nichž lze porovnávat historickou a současnou podobu Kolína. Projekt byl integrován do expozice *Römisch-Germanisches Museums*, kde slouží jako multimediální doplněk k fyzickým exponátům.⁶¹

8.1 Prezentace antického dědictví pomocí mobilních aplikací

V kontextu současného vývoje digitálních technologií a kulturní turistiky se mobilní aplikace stávají klíčovým nástrojem pro interpretaci a prezentaci antického dědictví a je tedy nutné zařadit je i do této práce. Města jako Trevír a Kolín nad Rýnem využívají tyto prostředky k inovativnímu zprostředkování archeologických památek laické veřejnosti. Mobilní průvodci integrují lokalizační funkce, hlasový komentář, vizualizace, historické mapy i jazykovou podporu a tím rozšiřují tradiční formy edukačního přístupu k památkám. Aplikace jako Trier Travel & Explore, GPSmyCity nebo VoiceMap umožňují nejen přístup bez potřeby připojení k internetové síti k odborným informacím, ale především aktivní zapojení uživatele do poznávání římské urbanistiky, architektury a každodenní kultury. Tyto digitální formy prezentace tak představují dynamický a flexibilní způsob, jak oživit antické paměťové vrstvy města a posílit jejich roli v současné kulturní identitě. Zároveň mohou sloužit jako inspirace pro případné rozšíření těchto digitálních funkcí i pro místa, která nedisponují antickými památkami jako takovými.⁶²

⁶¹ COLONIA 3D. *Colonia 3D – Visualisation of Roman Cologne*. [cit. 7. 7. 2025]. Dostupné z: <https://colonia3d.de/colonia3d-home/>

⁶² DUTRA, Joatan Preis, *Mobile Media & Urban Spaces. 02. Cultural Heritage*. [cit. 8. 7. 2025]. Dostupné z: http://www.uni-weimar.de/medien/wiki/IFD:Mobile_Media_and_Urban_Spaces_WS13

8.1.1 Mobilní aplikace Trier Travel and Explore

Mobilní aplikace *Trier Travel & Explore* představuje rozsáhlého digitálního průvodce městem Trevír, zaměřeného nejen na praktickou orientaci, ale především na kulturní a historické porozumění městu. V kontextu antiky nabízí uživatelům přístup k podrobným informacím o nejvýznamnějších římských památkách města.

Aplikace funguje plně i bez připojení k internetu, což zpříjemňuje její užívání. Důraz je kladen na interaktivitu – uživatel si může naplánovat trasu k jednotlivým památkám a současně si prohlédnout jejich současnou podobu prostřednictvím integrovaného *Street View* (funkce, která umožňuje 3D náhled do konkrétního místa).

Aplikace umožňuje vytvářet vlastní seznamy oblíbených lokalit prostřednictvím funkce *EduBank* a poskytuje orientaci v dopravním systému města (silniční, železniční i vodní doprava). Praktickou součástí je i vícejazyčný jazykový průvodce s frázemi pro základní dorozumění v němčině, čímž podporuje autentický kontakt s místním prostředím.

Významným prvkem je i edukativní funkce – aplikace poskytuje základní faktografická okna, která obsahují stručné historické poznámky k jednotlivým památkám a tematickým okruhům. Ve vztahu k antice tak aplikace propojuje navigaci, vizualizaci, jazykovou podporu a historický výklad, čímž naplňuje současné standardy digitální interpretace kulturního dědictví.

Vedle antických památek jsou součástí obsahu i oblasti spjaté s přírodou, gastronomií, kulturními slavnostmi a duchovními památkami, čímž aplikace podporuje komplexní kulturně-historické poznání Trevíru.⁶³

8.1.2 Mobilní aplikace VoiceMap

VoiceMap je aplikací, která nabízí audio trasy ve více městech. Uživatel si může pod jménem města vyhledat nabízené možnosti různých tras i jazykových variant. Poté je nutné si konkrétní výběr zakoupit.

Příkladem je digitální audio prohlídka „*Ein Spaziergang durch das römische Köln – vom Kölner Dom bis zum Ubierrmonument*“, která je nabýzena v němčině (existuje však také

⁶³ TRAVEL & EXPLORE, *Trier City Guide*. [cit. 1. 7. 2025] Dostupné z: https://play.google.com/store/apps/details?hl=en_US&id=com.eduken.cg.trier&utm

anglická verze) představuje tematicky zaměřený okruh po nejvýznamnějších římských lokalitách v historickém jádru Kolína nad Rýnem. Trasa začíná u monumentální katedrály sv. Petra (*Kölner Dom*), v jejíž bezprostřední blízkosti se nacházejí relikty římského praetoria a bývalé provincie *Germania Inferior*, a končí u Ubiermonumentu.

Během přibližně devadesátiminutové procházky s GPS navigací jsou návštěvníci provázeni po lokalitách, které nesou stopy antického osídlení – například kolem římského severního opevnění, pozůstatků městských hradeb, termálních lázní, kanalizačních struktur nebo tras *cardo maximus* a *decumanus*.

Audio průvodce je dostupný i bez internetového připojení a kombinuje odborný komentář s interaktivními zvukovými prvky.⁶⁴

8.1.3 Mobilní aplikace GPSmyCity

Další možností využití mobilní aplikace je GPSmyCity, která obsahuje průvodce až k tisíci městům světa. Zahrnuje i Trevír a Kolín nad Rýnem, avšak dle mé osobní zkušenosti, je zde vidět vyzdvížení kvantity nad kvalitou. Zahrnuje sice např. průvodce *Trier's Roman Ruins Walking Tour*, který funguje jako komplexní samostatný audio i vizuální průvodce (pouze v placené verzi) po nejvýznamnějších římských památkách Trevíru, avšak z hlediska míry i hloubky informací bych při návštěvě Trevíru i Kolína volila spíše výše zmíněné mobilní aplikace, která se svým zaměřením soustředí pouze na konkrétní město.

Mezi klíčové funkce bezplatné i placené verze, které hodnotím pozitivně a jako velmi přínosné, patří viditelnost všech nabízených tras, přístup k mapám města i bez internetového připojení, funkce „*FindMe*“, která umožňuje zobrazení přesné polohy a integrace detailních popisků a fotografií pro každé místo

V rámci aplikace lze také vytvářet vlastní trasy – je zde možnost výběru památek, nastavení pořadí i optimalizace trasy.⁶⁵

⁶⁴VOICEMAP, *Ein Spaziergang durch das römische Köln – vom Kölner Dom bis zum Ubiermonument*. [cit. 8. 7. 2025]. Dostupné z: <https://voicemap.me/tour/cologne/ein-spaziergang-durch-das-römische-köln-vom-kölner-dom-bis-zum-ubiermonument>

⁶⁵GPSMYCITY, *GPSmyCity: Walks in 1K+ Cities*. [cit. 8. 7. 2025] Dostupné z: https://play.google.com/store/apps/details?id=com.gpsmycity.iwtmaster&hl=en&referrer=utm_source%3Dweb&referrer_source=utm_source%3Dweb

9 Edukační činnost institucí prezentujících antiku v Kolíně nad Rýnem a Trevíru a její srovnání s českými programy

Edukační činnost institucí spravujících antické dědictví představuje klíčový nástroj pro zprostředkování kulturní paměti a historického vědomí širší veřejnosti i dalším generacím. V rámci této části práce se tedy věnuji vzdělávacím programům, které mají dopad i na celkovou prezentaci antiky v 21. století. V německých městech Kolín nad Rýnem a Trevír, jejichž kořeny sahají hluboko do římské éry, hrají muzea a archeologická centra zásadní roli nejen jako strážci hmotného dědictví, ale i jako aktivní vzdělávací aktéři. Instituce jako *Römisch-Germanisches Museum* v Kolíně nebo *Rheinische Landesmuseum* v Trevíru nabízejí komplexní programy pro školy, rodiny i dospělé, které zahrnují kombinaci interaktivních expozic, digitálních průvodců, tematických dílen i divadelních prvků.⁶⁶ V porovnání s českými muzei a programy zaměřenými na antiku, které jsou často vázány na univerzitní centra nebo specializované výstavy, se německé přístupy vyznačují širší škálou nástrojů mediace, důrazem na lokalizované archeologické kontexty a častějším zapojením nových technologií. Toto srovnání umožňuje reflektovat nejen rozdíly ve strategii muzejní pedagogiky, ale také obecnější kulturní přístupy k uchování a ožívání antického dědictví ve veřejném prostoru.

9.1 Vzdělávací programy v Kolíně nad Rýnem

Kolín nad Rýnem představuje příklad systematické, dlouhodobě rozvíjené muzejní edukace zaměřené na antické dědictví. Klíčovým aktérem je zde *Römisch-Germanisches Museum* (RGM), které spravuje obrovské množství artefaktů z více než 100 000 let historie osídlení této oblasti a těší se tak množství hmotných památek, které lze k edukaci využít.⁶⁷ Edukační aktivity muzea jsou podrobně vypsány na webových stránkách muzea, kde jsou jednotlivé programy vymezeny pro různé věkové skupiny, od komentovaných prohlídek až po zážitkové programy a dlouhodobé spolupráce se školami.

⁶⁶ Römisch-Germanisches Museum der Stadt Köln, *Für Schulklassen*. [cit. 8. 7. 2025]. Dostupné z: <https://roemisch-germanisches-museum.de/Fuer-Schulklassen>. Zentrum der Antike, *Rheinisches Landesmuseum Trier. Führungen und Museumspädagogik*. [cit. 8. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.zentrum-der-antike.de/rheinisches-landesmuseum/fuehrungen-und-museumspaedagogik>

⁶⁷ Römisch-Germanisches Museum der Stadt Köln, *Ständige Sammlung*. [cit. 7. 7. 2025]. Dostupné z: <https://roemisch-germanisches-museum.de/Staendige-Sammlung>

Pro žáky nižších tříd základní školy je určena hodinová hra formou workshopu s názvem „*Alltag und Festtag im römischen Köln*“ kde studenti zkoumají každodenní život, řemesla, obchod, slavnostní zvyklosti i stravu starověkého města.⁶⁸ Podobně zaměřený program je pak např. „*Das römische Köln*“, který je však určen pro vyšší ročníky základní školy či gymnázií. Představuje rozsáhlý přehled římské urbanistiky, správy, kultury a epigrafie prostřednictvím muzejních exponátů a artefaktů.⁶⁹

Součástí nabídky je též exkurze k památce *Ubirmonument*, věži z počátku 1. stol. n. l., kde se žáci učí porozumět technickým aspektům římského opevnění a původnímu významu stavby v oblasti říčního přístavu. Pro všechny ročníky je pak k dispozici také hodinová prohlídka včetně komentáře ke kontextu stavby a integraci do pozdější městské hradby.⁷⁰

Velmi atraktivní jsou workshopové dílny, zejména „*Bilder wie in Pompeji*“ – římská fresková malířská dílna, kde studenti pracují s pigmenty smíchanými s vaječným pojidlem a malují na vlhký podklad, což jim umožňuje nahlédnout do techniky a estetiky římské domácí výzdoby. Interaktivitu přináší také program „*Kleider machen Römer*“, kde mají žáci možnost vyzkoušet si autentické římské šaty před originálními předměty, což vede k přímé zkušenosti s oděvní kulturou antiky.⁷¹

Další specializovanou dílnou je pak např. „*Mosaik-Werkstatt*“, jejíž náplň je na stránkách muzea srozumitelně popsána takto: „*Žáci se během prohlídky muzea seznámí s originálními mozaikami a způsoby jejich výroby. Poté si připraví vlastní barevné mozaikové kamínky a vytvoří si z nich vlastní obrazový motiv, který si odnesou s sebou. Ze vzniklých jednotlivých mozaik lze později ve škole sestavit i velkou nástěnnou mozaiku, například do třídní učebny.*“⁷²

⁶⁸ Stadt Köln, *Museen Köln – Römisch-Germanisches Museum. Angebot*. [cit. 9. 7. 2025]. Dostupné z: <https://museenkoeln.de/portal/angebotbuchen.aspx?fuehrungzu=&inst=4&angebot=1183>

⁶⁹ Römisch-Germanisches Museum der Stadt Köln, *Für Schulklassen*. [cit. 8. 7. 2025]. Dostupné z: <https://roemisch-germanisches-museum.de/Fuer-Schulklassen>

⁷⁰ Tamtéž

⁷¹ Tamtéž

⁷² Römisch-Germanisches Museum der Stadt Köln, *Für Schulklassen*. [cit. 7. 2025]. Překlad vlastní. Citát v německém originále: „Die Schüler*innen lernen bei einem Rundgang im Museum die originalen Mosaiken und ihre Herstellungsweise kennen und bereiten dann für ihre Mosaiken echte farbige Mosaiksteine vor. Sie gestalten damit ihr eigenes Bildmotiv zum Mitnehmen. Aus den einzelnen Mosaiken kann später in der Schule auch ein großes Wandmosaik zusammengestellt werden, z.B. für den Klassenraum.“ Dostupné z: <https://roemisch-germanisches-museum.de/Fuer-Schulklassen>

Kromě římské éry nabízí muzeum i programy ze starších historických období, například „*Leben in der Jungsteinzeit*“, kde studenti zkoumají neolitické zemědělství či stavbu domů.⁷³

Součástí pedagogického zázemí muzea je také sada „*Begleithefte*“, edukačních příruček pro různé věkové skupiny a tematické zaměření. Tyto materiály fungují jako podklad pro výuku před či po návštěvě.⁷⁴

Z hlediska tematického je zřejmé, že se kolínské edukační programy odlišují i právě regionálním zakotvením – důraz je kladen na Kolín jako římskou *Colonia Claudia Ara Agrippinensium*, s detailní interpretací specifík místní správy, náboženského kultu, urbanismu a každodennosti. V kombinaci s bohatým epigrafickým a vizuálním materiálem vzniká ucelený obraz antického života přístupný jak odborné veřejnosti, tak školám a rodinám.

Kolín tak reprezentuje komplexní model muzejního vzdělávání, který je založen na kombinaci materiální kultury, inovativních didaktických přístupů a kulturně zakotveného vyprávění, a může být v evropském kontextu vzorem pro propojení edukace, muzeologie a kulturní paměti.

9.2 Vzdělávací programy v Trevíru

Zentrum der Antike v Trévíru, provozované jako součást *Rheinisches Landesmuseum Trier*, nabízí rozmanité muzejně – pedagogické programy pro školy, která kombinují odborný výklad s praktickou činností a interaktivními formáty. Pro školy organizují tematicky přizpůsobené prohlídky a exkurze.

Součástí nabídky jsou speciální trasy pro školní třídy – určené pro různé věkové skupiny, které využívají muzejní prostory a expozice jako interaktivní herní plochu pro znalostní úkoly a soutěže. Pro doplnění výuky lze využít „*Museumskoffer*“, kufřík s replikami

⁷³ Tamtéž

⁷⁴ Römisch-Germanisches Museum der Stadt Köln, *Museumpädagogische Begleithefte*. [cit. 9. 7. 2025]. Dostupné z: <https://roemisch-germanisches-museum.de/Museumspraedagogische-Begleithefte>

artefaktů a pracovními materiály, instrukčními náměty pro učitele a aktivity pro žáky, dostupný formou dočasného zapůjčení.⁷⁵

Kromě klasických workshopů nabízí muzeum i digitální vzdělávání: prostřednictvím projektu „*Das Klassenzimmer wird zum Museum!*“ posílá učitelům edukační materiály k tématu života v římském Trevíru, které obsahují vybrané objekty, odborné komentáře a pracovní úkoly vhodné pro předškolní a základní vzdělávání.

Program „*ECHO Digital für Schulklassen*“ zpracovává propojení současného umění s antickou estetikou, například pomocí digitální malby inspirované archeologickými nálezy z výstavy *ECHO – Die Aura der Antike*.⁷⁶

Programy jsou nabídnuty nejen v němčině, ale za příplatek lze zajistit i v cizojazyčné variantě (angličtina, francouzština), což rozšiřuje jejich využití pro mezinárodní výměnu a výuku cizích jazyků.⁷⁷

9.2.1 Programy trevírského amfiteátru

V amfiteátru v Trevíru je návštěvníkům 21. století nabízen bohatý program, který propojuje archeologický výzkum s poutavým vzděláváním. Pro rodiny je připravena interaktivní rodinná rallye, v rámci, níž se děti od druhé třídy seznamují s historií arény hrou a zábavou, a to včetně anglické verze. Kromě toho lze získat *Familientasche* – speciální batůžek obsahující části gladiátorské výzbroje a herní pomůcky, které umožňují simulaci vybavení i scénáře vytažení zvířat z klecí; bag je zdarma k zapůjčení spolu s piknikovou dekou. Ve spolupráci se školami lze využít tematické hry a výukové materiály stáhnutelné online – školní rallye od páté třídy a doprovodné metodické listy. [viz příloha č. IV]

⁷⁵ ZENTRUM DER ANTIKE, *Rallyes für Schulklassen & Museumskoffer*, [cit. 1. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.zentrum-der-antike.de/angebote-programm/rallyes-fuer-schulklassen-museumskoffer>

⁷⁶ ZENTRUM DER ANTIKE, *Digitales für Schulen*. [cit. 1. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.zentrum-der-antike.de/angebote-programm/digitale-angebote/digitales-fuer-schulen?utm>

⁷⁷ ZENTRUM DER ANTIKE. *Museumspädagogische Programme für Schulen 2023*. Dostupné z: https://zentrum-der-antike.t3v11-web03.rlp.de/fileadmin/Zentrum_der_Antike/Angebote_und_Programm/Downloads/ZdA_Broschuere_Muspaed_2023.pdf?utm

Program pro školy, děti a mládež zahrnuje též interaktivní edukační návštěvy, jejichž součástí je odborný výklad o gladiátorském tréninku, výzbroji a historických kontextech amfiteátru. Školní skupiny si mohou navíc zapůjčit *Museumskoffer – Römer in Trier*, kufřík s replikami artefaktů a komentářem, vhodný pro přednášku nebo následné opakování ve školních podmínkách

Pro dospělé i mládež nabízí *Erlebnisführung „Gladiator Valerius“* živý prohlídkový výstup, vedený postavou gladiátora Valeria, který provází účastníky temnými sklepy a podzemními kanály amfiteátru. Odborně vedené prohlídky zaměřené na renezanční význam Trieru umožňují vhled do pětice klíčových římských staveb, včetně amfiteátru, Porta Nigra a císařských lázní, a vysvětlují jejich konstrukční vývoj a role v opevnění města.⁷⁸

9.3 Srovnání s českým edukačním prostředím

9.3.1 Specifika českého kontextu

Česko disponuje jen minimálním římským stavitelským dědictvím (např. předsunuté tábory u Mušova). Edukační programy tedy vycházejí z přejímaných témat antiky.

Příkladem projektů v České republice, které se věnují antické tematice, je *Návštěvnícké centrum Mušov – Brána do Římské říše*, které nabízí systematicky koncipované vzdělávací programy zaměřené na popularizaci antických dějin a každodennosti v době římské pro české žáky. Programy jsou určeny pro školy všech stupňů – od mateřských škol až po střední školy – a realizují se jak v interiéru expozice, tak ve venkovním areálu, což napomáhá prožitkovému a zážitkovému učení.

Programy jsou odstupňovány podle jednotlivých věkových kategorií a náročnosti úkolů. Nejmladším dětem je určen blok *„Ludi Romani – Římské hry“*, kde se formou her a rukodělných aktivit seznamují s každodenním životem v římském táboře. Starším žákům základních škol (cca. 3.–5. ročník) je pak nabídnut program *„Speculator Romanus – Staň se*

⁷⁸ ZENTRUM DER ANTIKE, *Amphitheater*. [cit. 2. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.zentrum-der-antike.de/monumente/amphitheater>

římským průzkumníkem“, v němž účastníci v týmech plní tematické úkoly spojené s římskou armádou a výzbrojí.

Žáci druhého stupně základních škol (cca. 6.–9. ročník) se mohou zapojit do rozsáhlejšího a strategicky orientovaného programu „*Nepřítel před branami!*“, který kombinuje výklad, filmové ukázky a týmové soutěže mezi „Germány a Římany“. Pro nejstarší středoškolské publikum je dostupný program s názvem „*Naši Římané a Germáni*“, jenž je postaven na kombinaci komentované prohlídky expozice, práci s pracovními listy, mapami a kvízy, a také na terénní části. K dispozici jsou také další programy, které jsou upravitelné podle věku.

Dle webových stránek všechny programy trvají přibližně 90 až 120 minut a jsou vedeny proškolenými průvodci ve spolupráci s pedagogy. Standardní cena činí 50 Kč za žáka, doprovod má účast zdarma.

Součástí nabídky centra jsou také přednášky ve školách, Tyto výjezdní programy využívají repliky archeologických nálezů a obrazový materiál k seznámení žáků s obdobím přítomnosti římských legií na území jižní Moravy, zejména kolem roku 180 n. l.⁷⁹

Celkově představuje Brána do Římské říše v Mušově komplexní platformu pro zážitkovou výuku antických dějin, která kombinuje archeologické poznatky s pedagogickými metodami formou her, týmových úkolů a přímého kontaktu s lokalitou. Tyto programy přispívají k rozvoji historického myšlení a kulturní gramotnosti napříč věkovými skupinami žáků s přinášejí jedinečnou možnost bližšího setkání se s antikou v českém prostředí.

⁷⁹ BRÁNA DO ŘÍMSKÉ ŘÍŠE, *Nabídka edukačních programů*. [cit. 5. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.branadorimskerise.cz/pro-skoly/nabidka-edukacnich-programu/>

10 Závěr

Tato bakalářská práce se zabývá prezentací antického dědictví ve 21. století v německých městech Kolíně nad Rýnem a Trevíru, a svým obsahem propojuje kulturní a edukativní rozměr antiky s otázkami současné identity a evropské společné paměti. Případové studie obou měst jasně ukazují, že hmotné pozůstatky římské éry – od městských hradeb přes lázně, baziliky a mosty až po epigrafické prameny – hrají dodnes aktivní roli v kulturní identitě těchto měst a jsou významně zapojeny do veřejného prostoru i muzejní prezentace. Ta se pak odvíjí od typu a přístupnosti památky i množství vytvořených popularizačních nástrojů (možnost využití digitálních prvků, edukační programy, informační tabule apod.).

Zvláštní pozornost je v práci věnována také institucionálním přístupům v *Römisch-Germanisches Museum Köln* a *Rheinisches Landesmuseum Trier*, jakožto zástupcům prezentujícím muzejní praxi. Tyto instituce spravují rozsáhlé sbírky, ale také se aktivně podílejí na interpretaci, digitalizaci a edukaci antického dědictví jako takového. Práce ukazuje na rozdíly v přístupech obou muzeí a také vzhled do výhod současné i možné budoucí spolupráce.

V rámci tématu edukace popisují konkrétní příklady edukačních programů, jejich zaměření a využití materiály. Závěrem je porovnávám s českým příkladem edukačního programu v *Návštěvnickém centru Mušov*, kde znovu předkládám možnosti inspirace a adaptace západoněmeckého modelu pro české prostředí.

Stěžejní součástí práce je popis a přehled digitálních strategií obou měst, jejichž webové prezentace, 3D rekonstrukce, virtuální prohlídky a mobilní aplikace reflektují aktuální trendy v oblasti kulturního dědictví a muzeologie. Poukazují na význam těchto strategií pro prezentaci nejen antického dědictví ve 21. století a v rámci této části práce také rozvíjím myšlenku o využití některých digitálních nástrojů k přiblížení antiky i v České republice, jakožto oblasti, která nedisponuje množstvím vlastní přímé antické historie. Práce zároveň potvrzuje rostoucí trend využívání digitalizace pro přiblížení historie a je tedy otázkou, kam až bude v budoucnosti možné tento typ prezentace posunout, vzhledem k technologickému vývoji.

Přístup „druhého života antiky“, který práci teoreticky rámuje, se ukázal jako produktivní nástroj pro porozumění současným formám přítomnosti antiky v současném městském prostoru. Antika zde nevystupuje jako uzavřené dějinné období, ale jako kulturní zdroj, který z daného území nikdy nezmizel a předává svědectví o jeho historii.

Práce rovněž upozorňuje na právní rámec ochrany kulturního dědictví v Německu, čímž doplňuje přehled prezentačních a edukačních strategií o aspekt legislativní.

Závěrem lze konstatovat, že práce přispívá k hlubšímu porozumění současné roli antiky ve veřejném prostoru a vzdělávání, a zároveň poskytuje podněty k dalšímu výzkumu v oblasti digitální interpretace a mezinárodní spolupráce mezi institucemi národními i mezinárodními. Využitím kombinace terénního pozorování, analýzy webových rozhraní, kurátorských přístupů a legislativního rámce se práce snaží podat ucelený pohled na antické dědictví jako živou součást kulturní krajiny soudobého Německa i Evropy. Zanechává však prostor pro další popis, analýzu i bádání, kterému by již rozsah této práce nestačil a je tak možné toto téma dále rozvíjet v budoucích akademických pracích.

11 Seznam informačních zdrojů

11.1 Prameny

BECKER, Thomas. *Ripae – Flüsse als Verkehrswege*. In: *Der Limes*, 12. Jahrgang 2018, č. 1–2, [cit. 8. 7. 2025]. Dostupné z: https://www.deutsche-limeskommission.de/fileadmin/user_upload/Der_Limes_2018_1-2.pdf

BRÁNA DO ŘÍMSKÉ ŘÍŠE. Nabídka edukačních programů [online]. [cit. 5. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.branadorimskerise.cz/pro-skoly/nabidka-edukacnich-programu/>

COLONIA 3D. Colonia 3D – Visualisation of Roman Cologne [online]. Colonia 3D, [online] [cit. 7. 7. 2025]. Dostupné z: <https://colonia3d.de/colonia3d-home/>

DEUTSCHE DIGITALE BIBLIOTHEK. Wie wir organisiert sind [online]. [cit. 7. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.deutsche-digitale-bibliothek.de/content/wie-wir-organisiert-sind>

DIESSENBACHER ARCHITEKTEN. Zentrum der Antike (projekt) [online]. [cit. 9. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.diessenbacher.com/projekte/zentrumderantike/>

DREYER, Boris. *Die Fridericiana Alexandrina Navis (F.A.N.) – Der Nachbau eines römischen Schiffes*. In: *Der Limes*, 12. Jahrgang, 2018, č. 1–2. [cit. 8. 7. 2025]. Dostupné z: https://www.deutsche-limeskommission.de/fileadmin/user_upload/Der_Limes_2018_1-2.pdf

DUTRA, Joatan Preis. *Mobile Media & Urban Spaces*. 02. Cultural Heritage [online]. Weimar: Bauhaus-Universität, Faculty of Media, 2013 [cit. 8. 7. 2025]. Dostupné z: http://www.uni-weimar.de/medien/wiki/IFD:Mobile_Media_and_Urban_Spaces_WS13

EDEP-Editor (Version for Testing). *Edition Tools for Digital Epigraphy (EDEP)* [online]. Heidelberger Akademie der Wissenschaften, [cit. 6. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.hadw-bw.de/forschung/forschungsstelle/editionstools-fur-eine-digitale-epigraphik-edep/edep-editor>

Erlebnisraum Römerstraße. *Agrippastraße* [online]. [cit. 7. 7. 2025]. Dostupné z: <https://erlebnisraum-roemerstrasse.eu/via-as.html>

Federal Government Commissioner for Culture and the Media. *EU Regulation on the Introduction and the Import of Cultural Goods* [online]. [cit. 7. 7. 2025]. Dostupné z: https://www.kulturgutschutz-deutschland.de/EN/EverythingAboutTheProtectionOfCulturalProperty/LegalBases/EuropeanLaw/EURegulationOnTheIntroductionAndTheImportOfCulturalGoods/EURegulationOnTheIntroductionAndTheImportOfCulturalGoods_node.html

Germany. *Cultural Property Protection Act (Kulturgutschutzgesetz – KGSG)* [online]. [cit. 8. 7. 2025]. Dostupné z: https://www.kulturgutschutz-deutschland.de/EN/EverythingAboutTheProtectionOfCulturalProperty/TheActOnTheProtectionOfCulturalProperty/theactontheProtectionOfCulturalProperty_node.html

GPSMYCITY. *GPSmyCity: Walks in 1K+ Cities* [online]. [cit. 8. 7. 2025]. Dostupné z: https://play.google.com/store/apps/details?id=com.gpsmycity.iwtmaster&hl=en&referrer=utm_source%3Dwebsite

LVR – AMT FÜR BODENDENKMALPFLEGE (Landschaftsverband Rheinland). *VIA – Erlebnisraum Römerstraße* [online]. [cit. 9. 7. 2025]. Dostupné z: https://bodendenkmalpflege.lvr.de/de/projekte/erlebnisraum_roemerstrasse/erlebnisraum_roemerstrasse_1.html

MUSEUM-DIGITAL. *Über museum-digital* [online]. [cit. 7. 7. 2025]. Dostupné z: <https://de.about.museum-digital.org/about/>

MUSEUM-DIGITAL RHEINLAND-PFALZ. *Sammlungen* [online]. [cit. 9. 7. 2025]. Dostupné z: <https://rlp.museum-digital.de/>

NEUGEBAUER, Anton. *Festschrift: 75 Jahre Rheinland-Pfälzische Denkmalpflege – Ein Streifzug durch die Geschichte* [online]. [cit. 1. 7. 2025]. Dostupné z: <https://online.fliphtml5.com/rtymp/tvlq/#p=16>

RHEINLAND-PFALZ. *Denkmalschutzgesetz (DSchG)* [online]. [cit. 2. 7. 2025]. Dostupné z:

https://gdke.rlp.de/fileadmin/gdke/Wer_wir_sind/Landesdenkmalpflege/Denkmalschutzgesetz_DSchG.pdf

RÖMISCH-GERMANISCHES MUSEUM DER STADT KÖLN. Für Schulklassen [online]. [cit. 8. 7. 2025]. Dostupné z: <https://roemisch-germanisches-museum.de/Fuer-Schulklassen>

RÖMISCH-GERMANISCHES MUSEUM DER STADT KÖLN. Museumpädagogische Begleithefte [online]. [cit. 9. 7. 2025]. Dostupné z: <https://roemisch-germanisches-museum.de/Museumspaedagogische-Begleithefte>

RÖMISCH-GERMANISCHES MUSEUM DER STADT KÖLN. Museumpädagogische Begleithefte [online]. [cit. 9. 7. 2025]. Dostupné z: <https://roemisch-germanisches-museum.de/Museumspaedagogische-Begleithefte>

STADT KÖLN. Museen Köln – Römisch-Germanisches Museum. Angebot [online]. [cit. 9. 7. 2025]. Dostupné z: <https://museenkoeln.de/portal/angebotbuchen.aspx?fuehrungzu=&inst=4&angebot=1183>

TRAVEL & EXPLORE. Trier City Guide [online]. [cit. 1. 7. 2025]. Dostupné z: https://play.google.com/store/apps/details?hl=en_US&id=com.eduven.cg.trier&utm

UNIVERSITÄT TRIER. *Denkmalschutz und Landesentwicklung* [online]. [cit. 1. 7. 2025]. Dostupné z: https://www.uni-trier.de/fileadmin/fb5/inst/IEVR/II.10_Denkmalschutz_und_Landesentwicklung.pdf?utm

UNIVERZITA KARLOVA. Antika a křesťanství v evropské kultuře [online]. Praha: Univerzita Karlova, DL1 – distanční vzdělávání, [cit. 8. 7. 2025]. Dostupné z: https://dl1.cuni.cz/course/search.php?areaid=core_course-course&q=Antika+a+k%C5%99es%C5%A5anstv%C3%AD+v+evropsk%C3%A9+kultu%C5%99e

VOICEMAP. Ein Spaziergang durch das römische Köln – vom Kölner Dom bis zum Ubiermonument [online]. [cit. 8. 7. 2025]. Dostupné z: <https://voicemap.me/tour/cologne/ein-spaziergang-durch-das-römische-köln-vom-kölner-dom-bis-zum-ubiermonument>

ZDF KULTUR. Rheinisches Landesmuseum Trier – Geheimnis der Bilder [online]. [cit. 7. 7. 2025]. Dostupné z: <https://geheimnis-der-bilder.zdf.de/rheinische-landesmuseum-trier/>

ZENTRUM DER ANTIKE. Museumspädagogische Programme für Schulen 2023 [online]. [cit. 8. 7. 2025]. Dostupné z: https://zentrum-der-antike.t3v11-web03.rlp.de/fileadmin/Zentrum_der_Antike/Angebote_und_Programm/Downloads/ZdA_Broschuere_Muspaed_2023.pdf?utm

ZENTRUM DER ANTIKE. Rheinisches Landesmuseum Trier. Führungen und Museumspädagogik [online]. [cit. 8. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.zentrum-der-antike.de/rheinisches-landesmuseum/fuehrungen-und-museumspaedagogik>

360° – Rundgang – Römisch-Germanisches Museum. Römisch-Germanisches Museum Köln [online]. [cit. 6. 7. 2025]. Dostupné z: <https://rgm.artcontent.de/start.aspx>

11.2 Literatura

DE BEER, S., S T. M. de, *Conrad Celtis' visions of Rome: relocation, contestation and imitation of the Italian Renaissance in German Humanism*. In M. Pade & C. Horster (Eds.), *Analecta Romana Instituti Danici. Supplementa*. Roma: Edizioni Quasar. 2020. [online]. [cit. 8. 7. 2025]. Dostupné z: <https://hdl.handle.net/1887/3721993>

ECK, Werner. *Köln in römischer Zeit. Geschichte einer Stadt im Rahmen des Imperium Romanum. Geschichte der Stadt Köln I*. Greven Verlag Köln GmbH, 2004. ISBN 978-3-7743-0357-7.

EICKHOFF, M., MEHEUX, K., MODL, D, Introduction: National Socialist Archaeology in Europe and Its Legacies. In: Eickhoff, M., Modl, D., Meheux, K., Nuijten, E. (eds) *National-Socialist Archaeology in Europe and its Legacies*. Springer, Cham. 2023. [online].

[cit. 8. 7. 2025]. Dostupné z: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-28024-5_1

GALSTERER, Brigitte; GALSTERER, Hartmut, Die römischen Steininschriften aus Köln: Wissenschaftliche Kataloge des Römisch-Germanischen Museums Köln, Bd. II. In: *Dacia – Revue d'archéologie et d'histoire ancienne*. Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan“, 1975. [online]. [cit. 8. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.plekos.uni-muenchen.de/2012/r-galsterer.pdf>

GOETHERT, Klaus-Peter; WEBER, Winfried, *Römerbauten in Trier: Porta Nigra, Amphitheater, Barbarathermen, Thermen am Viehmarkt, Kaiserthermen, Basilika, Dom und Liebfrauenkirche, Römerbrücke*. Regensburg: Schnell & Steiner (Edition Burgen, Schlösser, Altertümer Rheinland-Pfalz, sv. 20), 2., rozšířené vydání 2010. ISBN 978-3-7954-2375-9.

HÖNES, Ernst-Rainer, Das hessische Denkmalschutzgesetz vom 16. Juli 1902. Die alte Stadt, Vierteljahreszeitschrift für Stadtgeschichte, Stadtsoziologie und Denkmalpflege Verlag W. Kohlhammer, 2002. [online]. [cit. 1.7. 2025]. Dostupné z: <https://forumstadtverlag.de/wp-content/uploads/simple-file-list/29-Die-alte-Stadt-3-2002.pdf?utm>

SALÁČ, Vladimír, *Oppida and Urbanisation Processes in Central Europe*. In: FERNÁNDEZ-GÖTZ, Manuel, WENDLING, Holger, WINGER, Katja (eds.). *Paths to Complexity: Centralisation and Urbanisation in Iron Age Europe*. Oxford: Oxbow Books, 2014. [online]. [cit. 8. 7. 2025]. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/j.ctvh1dt9v.10>

SCHÄFER, Alfred. *Die römischen Stadtmauern von Köln – Zeichen einer dynamischen Stadtentwicklung*. in: Internetportal Rheinische Geschichte. 2022. [online]. [cit. 8. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.rheinische-geschichte.lvr.de/Epochen-und-Themen/Themen/die-roemischen-stadtmauern-von-koeln.-zeichen-einer-dynamischen-stadtentwicklung/DE-2086/lido/62398769204205.46644669>

SMITH, Amy C. *Winckelmann, Greek Masterpieces, and Architectural Sculpture: Prolegomena to a History of Classical Archaeology in Museums*. In: LICHTENBERGER, Achim; RAJA, Rubina (eds.). *The Diversity of Classical Archaeology*. Turnhout: Brepols, 2017. [online]. [cit. 8. 7. 2025]. Dostupné z: <https://centaur.reading.ac.uk/70169/>

VON HESBERG, Henner, *Bauteile der frühen Kaiserzeit in Köln. Das Oppidum Ubiorum zur Zeit des Augustus*. Köln: In: Xantener Berichte, sv. 12. Xanten: Rheinland-Verlag, 2002, ISBN 3-8053-2960-1

11.3 Internetové zdroje

CARTWRIGHT, Mark. Trade in Ancient Celtic Europe. [online]. [cit. 2. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.worldhistory.org/article/1719/trade-in-ancient-celtic-europe/?utm>

COUNCIL OF EUROPE. Germany – HERITAGE Systém. [online]. [cit. 9. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/herein-system/germany>

DEUTSCHES ARCHÄOLOGISCHES INSTITUT (DAI). Wer wir sind – Geschichte [online]. [cit. 8. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.dainst.org/wer-wir-sind/geschichte>

DUWE, Ronja. MiQua in Cologne: Excavating the past or burying the future? HERILAND [online]. 29. 4. 2025 [cit. 8. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.heriland.eu/2025/04/29/miqua-in-cologne-excavating-the-past-or-burying-the-future/?utm>

EDITIONSTOOLS FÜR EINE DIGITALE EPIGRAPHIK (EDEp). Forschungsstelle der Heidelberger Akademie der Wissenschaften. [online]. [cit. 6. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.hadw-bw.de/forschung/forschungsstelle/editionstools-fuer-eine-digitale-epigraphik-edep>

GENERALDIREKTION KULTURELLES ERBE RHEINLAND-PFALZ. Landesdenkmalpflege – Aufgaben und Geschichte. [online]. [cit. 1. 7. 2025]. Dostupné z: <https://gdke.rlp.de/wer-wir-sind/landesdenkmalpflege/aufgaben-und-geschichte>

GESELLSCHAFT FÜR NÜTZLICHE FORSCHUNGEN ZU TRIER. Geschichte. [online]. [cit. 8. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.gfnf-trier.de/die-gesellschaft/geschichte>

GOTTSCHALK, Raymund. Die römische Provinz Niedergermanien. Roemer.nrw. [online]. [cit. 9. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.roemer.nrw/die-roemische-provinz-niedergermanien>

INSCHRIFTEN.NET. Inschriften im Netz. [online]. [cit. 2. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.inschriften.net/>

LANDESMUSEUM BONN (LVR). Freunde und Förderer am LVR-Landesmuseum Bonn. [online]. [cit. 8. 7. 2025]. Dostupné z: https://landesmuseum-bonn.lvr.de/de/museum/freunde_und_foerderer/freunde_und_foerderer.html

LEIZA. Entstehung der Provinz Niedergermanien. [online]. [cit. 1. 7. 2025]. Dostupné z: https://www1.leiza.de/transformation/deutschland/entstehungprovinz/provinz_niedergermanien.htm

LIVIUS. Porta Nigra, Augusta Treverorum (Trier). [online]. [cit. 2. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.livius.org/articles/place/augusta-treverorum-trier/trier-photos/trier-porta-nigra/?utm>

LVR-AMT FÜR BODENDENKMALPFLEGE (Landschaftsverband Rheinland). VIA – Erlebnisraum Römerstraße. [online]. [cit. 9. 7. 2025]. Dostupné z: https://bodendenkmalpflege.lvr.de/de/projekte/erlebnisraum_roemerstrasse/erlebnisraum_roemerstrasse_1.html

MUSEUM-DIGITAL RHEINLAND-PFALZ. Sammlungen. [online]. [cit. 9. 7. 2025]. Dostupné z: <https://rlp.museum-digital.de/>

PERSEUS DIGITAL LIBRARY. Colonia Agrippinensis. [online]. [cit. 3. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.04.0006%3Aentry%3Dcolonia-agrippinensis>

RETHINK HERITAGE. Instruments of Heritage Protection: Germany. [online]. [cit. 1. 7. 2025]. Dostupné z: <https://rethink-heritage.eu/mod/page/view.php?id=409&utm>

STADT TRIER. Die Gründung der Stadt. [online]. [cit. 2. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.trier.de/kultur-freizeit/geschichte/ueberblick/die-gruendung-der-stadt/>

STAATLICHE MUSEEN ZU BERLIN. Pergamonmuseum – Über uns. [online]. [cit. 8. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.smb.museum/museen-einrichtungen/pergamonmuseum/ueber-uns/profil/>

UNESCO WORLD HERITAGE CENTRE. Roman Monuments, Cathedral of St Peter and Church of Our Lady in Trier. [online]. [cit. 2. 7. 2025]. Dostupné z: <https://whc.unesco.org/en/list/367/?utm>

Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i. Internetová jazyková příručka. [online]. Praha : Jazyková poradna ÚJČ AV ČR, 2008–2025 [cit. 8. 7. 2025]. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/?id=tuf>

ZENON. Zentraler Online-Katalog des Deutschen Archäologischen Instituts. [online]. [cit. 2. 7. 2025]. Dostupné z: <https://dbis.ur.de/DM/resources/5866>

ZENTRUM DER ANTIKE. Villa Otrang. [online]. [cit. 8. 7. 2025]. Dostupné z: <https://www.zentrum-der-antike.de/monumente/villa-otrang?utm>

STAATLICHE MUSEEN ZU BERLIN. museum-digital. Startseite. [online]. [cit. 7. 7. 2025]. Dostupné z: <https://smb.museum-digital.de/>

12 Seznam příloh

Příloha č. I – Ukázka digitálně přístupných materiálů pro školy – výstava ECHO DIGITAL

ZENTRUM DER ANTIKE Trier. ECHO DIGITAL PPP (Rheinisches Landesmuseum Trier) [online]. Trier: Zentrum der Antike. [cit. 7. 7. 2025]. Dostupné z: https://www.zentrum-der-antike.de/fileadmin/Zentrum_der_Antike/Angebote_und_Programm/Downloads/ECHO-DIGITAL_PPP_RLMT.pdf

Příloha č. II – Ukázka výtvarné aktivity dostupné na stránkách muzea

ZENTRUM DER ANTIKE Trier. Ausmalbild Mosaik A3 (Rheinisches Landesmuseum Trier) [online]. Trier: Zentrum der Antike. [cit. 7. 7. 2025]. Dostupné z: https://www.zentrum-der-antike.de/fileadmin/Zentrum_der_Antike/Angebote_und_Programm/Downloads/Ausmalbild_Mosaik_A3_RLM_ZdA.pdf

Příloha č. III – Ukázka projektu Colonia 3D

COLONIA 3D. Galerie médií („media“ filtrace: gal) [online]. [s.l.]: Colonia 3D, [cit. 7. 7. 2025]. Dostupné z: <https://colonia3d.de/media/?filter=gal>

Příloha č. IV – Ukázka pracovního listu k trase trevírského amfiteátru, pro žáky od 5. třídy

https://www.zentrum-der-antike.de/fileadmin/Zentrum_der_Antike/Angebote_und_Programm/Downloads/ECHO-DIGITAL_PPP_RLMT.pdf

Vyjádření k využití nástrojů umělé inteligence

Při tvorbě této bakalářské práce bylo využito nástrojů umělé inteligence pouze k překladu z českého do cizího jazyka či naopak, řešení internetových zdrojů k tématu práce a kontrole citací ve formě poznámek pod čarou.

